

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Õiguse instituut

Lisett Reimann-Erik

AVALIKU KORRA RIKKUMINE KarS § 262 JA KarS § 263

KOLMANDATE ISIKUTE SUHTES

Bakalaureusetöö

HAJB, Eesti avalik ja eraõigus

Juhendaja: Priit Heinsoo, MA

Kaasjuhendaja: Kristi Joamets, PhD

Tallinn 2019

Deklaleerin, et olen koostanud töö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 10013 sõna sissejuhatuses kuni kokkuvõtte lõpuni.

Lisett Reimann-Erik

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: HAJB106037

Üliõpilase e-posti aadress: Lisett.reimann@mail.ee

Juhendaja: Priit Heinsoo, MA:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaasjuhendaja: Kristi Joamets, PhD:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
LÜHENDITE LOETELU.....	8
1. AVALIK KORD KUI ÜHISKONNA EESKIRI	9
1.1. Avaliku korra mõiste ja olemus	10
1.2. Avalikus kohas käitumise üldnõuded ja nende rikkumine.....	12
2. AVALIKU KORRA RIKKUMISE KOHTUPRAKTIKA.....	15
2.1. Õiguslik regulatsioon.....	16
2.2. Juhtumianalüüs RL 3-1-1-15-17	22
2.3. Kohtupraktika võrdlus ja analüüs	25
2.4. Seaduste täienduse vajalikkus korrakaitseaduses ja karistusseaduses	29
KOKKUVÕTE	33
SUMMARY	36
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	40
Teadusraamatud	40
Teadusartiklid	40
Eesti õigusaktid.....	41
Euroopa Liidu ja rahvusvahelised õigusaktid	41
Eesti kohtulahendid.....	41
Muud allikad	42

LÜHIKOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärk on analüüsida avaliku korra rikkumist KarS-i §-de 262 ja 263 kolmandate isikute suhtes. Kas on vaja õigusrahu rikkumiseks kolmanda isiku olemasolu? Lisaks selgitada välja, millise avaliku korra rikkumise puhul pole kolmanda isiku olemasolu vajalik, et tegu kvalifitseeruks avaliku korra rikkumisena.

Töös analüüsitakse olemasolevat kohtupraktikat ning ka seadusandja mõtet seaduste loomisel. Selleks on vaja analüüsida Eesti kui ka võrdluse toomiseks Šveitsi ning Saksamaa kohtupraktikat. Avaliku korra rikkumisel tuleb kontrollida nii korrakaitsete tegevust kui ka tegevusetust.

Antud teema puhul saab uurida nii teoreetilist vastuolu, kui ka andmetel põhinevat ehk empiirilist probleemi. Antud töö põhiline eesmärk on normianalüüs, et tuvastada, kas seadusetäiendus oleks vajalik. Samuti, mis ulatuses annaks seadusetäiendust teha, et tõlgendamine oleks kergem õigusemõistmisel.

Lõputöö uurimisprobleemiks on välja selgitada, kas tegemist on avaliku korra rikkumisega, kui ei ole kolmanda isiku õigusrahu häiritud.

Võtmesõnad: Avalik kord, õigusrahu, karistusseadustik, rikkumine, tõlgendamine, seadusandja.

SISSEJUHATUS

Käesoleva lõputöö teema valik on seotud selle aktuaalsusega. Aastast 2014, kui jõustus korrakaitse seadus on muutunud ka avaliku korra rikkumise tõlgendamine. 2017. aastal kajastati meedias avaliku korra rikkumisega seotud juhtumit, milles oli rikkuja lõpuks kannatanu rollis. Antud teema aktuaalsus on kajastatud ka 2017. aasta RL-s, milles on kaks kohtunikku jäänud eriarvamustele avaliku korra rikkumise tõlgendamise osas. RK on lahendis nr 3-1-1-15-17 avaldanud, et avaliku korra raske rikkumise (KarS § 263) „puhul süüteokoosseisu tuvastamiseks ei ole ilmtingimata vaja tuvastada asjaolu, et selle teoga häiriti või ohustati asjasse mittepuutuvaid isikuid”.¹ Seega saab väita, et praegune kohtupraktika eksitab lugejat ning õigusselguse saamiseks tuleks teha olemasolevas seaduses täiendusi.

Muuhulgas on antud teema käesoleva bakalaureusetöö autorile aktuaalne, sest igapäevaselt me puutume avalikes kohtades kokku ühiskonna erinevate liikmetega, mistõttu esineb ka rohkem avaliku korra rikkumist, kuid neid tegusid/tegevusetust ei kvalifitseerita alati avaliku korra rikkumistena. Autor leiab, et käesolev teema tuleb läbi töödelda ning vajaduse korral teha ka ettepanek seadusemuudatuseks või täienduseks.

Autor soovib bakalaureusetööga välja selgitada, kas ja millistel tingimustel on vajalik kolmanda isiku olemasolu, kelle õigusrahu on häiritud, et tegemist oleks avaliku korra rikkumisega. Käesoleva teema puhul on palju materjali õigusnormide näol ja riigikohtu lahendites, kuid puudub teaduslik materjal, mis näitab, et see teema pole selles kontekstis veel läbinisti uuritud. Antud bakalaureusetöö põhineb RL nr 3-1-1-15-17, sest see on peamine allikas, mis tõstatab kolmanda isiku vajaduse probleemi avaliku korra rikkumisel.

Lõputöö uurimisprobleemiks on, kas avaliku korra raskeks rikkumiseks peab alati olema kolmanda isiku rahu häiritud? Võib tekkida olukord, et karistuse määramisel õiguspõhiste tõlgendamise seadust teisiti ja määrab kergema karistuse, kuna avalikus kohas ei viibinud kolmandat isikut. Samuti on probleemiks praeguste KarS-i §-de 262 ja 263 tõlgendamise raskus seoses teiste Eesti seaduste või õigusnormidega. Praegused KorS § 55 ja KarS-i §-d 262, 263 ja 121 vajavad tõlgendamist, kuna kohtumenetluses on raske vahet teha, millist seadust otsuse langetamisel rakendada.

¹ Riigikohtu Kriminaalkollegiumi kohtuniku Lea Kivi eriarvamus kohtuotsusele (RKKKO) 3-1-1-15-17, p 1.

RL-s 3-1-1-15-17 on kolleegium püstitanud küsimuseks, kas avaliku korra raskel rikkumisel käsitleda KarS-i § 263 või § 121. KorS-i ja KarS-i on küll tehtud muudatusi, mille võrra on õiguslik olukord muutunud. Autor soovib bakalaureusetöoga rõhutada, et tuleks teha veel seadust täpsustavaid muudatusi, mille läbi muutuks tõlgendamine kergemaks.

Autor uurib nii kehtivaid seadusi, kui ka asjakohast kohtupraktikat, mis on avaliku korra rikkumisel olnud tõlgendamise aluseks. Kasutades selleks teleoloogilist tõlgendamist ning juhtumipõhist analüüsimist, millest teha järeldus. Lisaks analüüsid ka Saksamaa ja Šveitsi praktikat avaliku korra rikkumiste osas. Saksamaaga võrreldes leiab sarnasusi ka meie KarS-ist ja Šveitsi puhul on tegemist riigiga, mis on õigusnormidega reguleeritud ning annab seega hea võrdluse. Saksamaa õigusnormid olid aluseks Eesti õigusloomele ning abiks ka KorS-i koostamisel.

Kontrollitakse, kas avaliku korra rikkumise ja raske rikkumise puhul saame rääkida koosseisu täitmisest, kui see ei hõlma kolmanda isiku rahu rikkumist või, millisest koosseisu täitmiseks piisaks, kui ei ole kaasatud kolmandat isikut. Normianalüüsi puhul kasutatakse nii juhtumianalüüsi, kui ka kvalitatiivset uurimismeetodit. Selle teema puhul on üheks probleemiks teadusallikate puudus Eestis, mis annaksid täiendava ülevaate teema aktuaalsusest ning keskenduks probleemi lahendamisele. See-eest on mitmeid Juridica väljaandeid, kuid puudub teaduskirjandus.

Lõputöö uurimisküsimuseks on, kas avaliku korra rikkumine peab alati olema seotud kolmanda isikuga ning, millistel juhtudel on vajalik kolmanda isiku häirimine või olemasolu? Analüüsitakse, kas KarS-i §-d 262 ja 263 on piisavalt selgelt reguleeritud ja rakendamise küsimused ammendavalt tõlgendatud. Seejärel kontrollitakse, kas KorS-ile ja KarS-ile tuleks teha seadusetäiendus või välja selgitada, milline on olnud seadusandjamõtte nende seaduste rakendamiseks ning, kas see on põhjendatud.

Töö esimeses peatükis annab autor ülevaate avaliku korra mõistest, kui ka eeskirja olemusest. Esimese peatüki alalõikudes on väljatoodud ka korrakaitseorganite tegevusest avaliku korra rikkumisel ning seaduse täienduse vajalikkusest KarS-is ja KorS-is.

Teises peatükis käsitleb autor kohtupraktikat avaliku korra osas nii Eestis, Šveitsis kui ka Saksamaal. Õigusliku regulatsiooni alapeatükis uuritakse õigusnorme, mis reguleerivad avalikku korda nii Eestis, kui ka rahvusvahelisel tasandil. Peatükiga esitatakse vastus õigusliku regulatsiooni analüüsi pinnalt seaduse täienduse vajalikkusele KarS-is ja KorS-is.

Juhtumianalüüsis analüüsitakse RL 3-1-1-15-17 eriarvamusi kui ka lahendit ennast, mis on selle lõputöö peamisteks allikateks. Autor võrdleb ja analüüsib Eesti kohtupraktika erinevusi ning sarnasusi avaliku korra rikkumiste osas. Teise peatüki eeldatav tulemus peaks näitama, kas avaliku korra rikkumisel on üldse vaja kolmanda isiku olemasolu rikkumise lähistel või piisab kannatanust, keda häiriti.

LÜHENDITE LOETELU

AÕS	Asjaõigusseadus
KarS	Karistusseadustik
KorS	Korrakaitseseadus
KrMS	Kriminaalmenetluse seadustik
PS	Eesti Vabariigi põhiseadus
PPVS	Politsei ja piirivalve seadus
RL	Riigikohtu lahend
RT	Riigiteataja
TsMS	Tsiviilkohtumenetluse seadustik
TsüsS	Tsiviilseadustiku üldosa seadus
VÕS	Võlaõigusseadus
HMK	Harju Maakohus
RKEK	Riigikohtu erikogu
RKHK	Riigikohtu halduskolleegium
RKKK	Riigikohtu kriminaalkolleegium
RKTK	Riigikohtu tsiviilkolleegium
RKÜK	Riigikohtu üldkogu
TlnHK	Tallinna Halduskohus
TlnRnK	Tallinna Ringkonnakohus
TrtHK	Tartu Halduskohus
TrtRnK	Tartu Ringkonnakohus

1. AVALIK KORD KUI ÜHISKONNA EESKIRI

Pärnamägi ütleb, et avalik kord on kirjutamata eeskiri, mis reguleerib ühiskonna käitumisnorme ning reegleid. Kirjutamata õigus leiab vähemalt avalikus kohas mingis mõttes tagasitee kirjutatud õigusesse KorS § 55 lõike 1 kaudu, mille sissejuhatavas osas olev võtmetähtsusega keelekasutus „teise isiku häirivus“ näitab, et vastupidi plaanile on tava- ja moraalinormid tagaukse kaudu seaduse tekstis ikkagi avaliku korra osana hõlmatud. Reservnormina on tähtis ka KorS § 55 lg 1 ning selles sisalduv häirivuse kriteerium, mis omab praktilist tähtsust korrakaitseorganite igapäevatoös.² Nõuded avalikus kohas käitumiseks on üldtuntud, nii nagu on reguleeritud ka ühiskonnas kehtivad moraalinormid. Üldiselt eksitakse avaliku korra rikkumisega vaid ühiskonna seisundit häirival viisil. On ka juhtumeid, kus häiriv viis kasvab üle vägivalla teoks teise isiku vastu.

Tulenevalt KorS §-st 57 on võimalik häirimise taset arvestada keskmise objektiivse vaatleja järgi, kes saab anda hinnangu, kas tegemist on häirimisega või mitte. Autor leiab, et isikute taluvusastmed on väga erinevad ka juhul, kui rääkida mingisugusest objektiivsest keskmisest. Kuidas hinnata teise isiku häirimist, kas statistiliste andmete põhjal või üldtuntud printsiipide järgi? Kas avaliku korra rikkumist peaks saaama tuvastada PS §19 järgi, “igapähele on õigus vabale eneseteostusele, igapähele peab oma õiguste ja vabaduste kasutamisel ning kohustuste täitmisel austama ja arvestama teiste inimeste õigusi ja vabadusi ning järgima seadust”.³ Pidades silmas asjaolu, et õigused on kõigil, kuid avaliku korra rikkumiseks peab olema süüteo veel mingi lisatunnus, mille järgi saaks kohaldada KarS-i § 262 või § 263.

Rääkides avaliku korra rikkumisest on Pärnamägi öelnud, et seaduse järgi on tegemist negatiivsete tagajärgedega, mis tekitavad objektiivsele vaatajale ebamugavust KorS § 57 mõistes. Teist isikut häiritakse ja rikutakse ühiskondlikku (objektiivset) moraalinormi, kui häirija käitumine ei ole kooskõlas paika pandud kirjutamata väärtushinnangutega. Häirivuse kriteerium hõlmab ennekõike neid kirjutamata ettekirjutusi avalikust korrast, mille järgimine on sotsiaalsete ja eetiliste tõekspidamiste kohaselt vältimatu tingimus, et tagada rahumeelset ühiskondlikku kooselu mingis piirkonnas.⁴ Aja jooksul muutuvad ka väärtushinnangud ja eetilised tõekspidamised, mistõttu ei

² Pärnamägi, I. (2016). Avaliku korra mõiste Eesti ohutõrjeõiguses, *Juridica II/2017*. Lk 241-251.

³ PS RT I 2007, 43, 311, § 19.

⁴ Pärnamägi, I. (2016), *supra nota 2*, lk 9.

saa ettekirjutusi ennatlikult teha, kuna ei tea, mis tulevik toob. Seega on avalik kord, kui ühiskonna reegel, mis on avalikes kohtades kehtivate üldiste käitumistavade seisukohalt käsitletav ning, mille järgimata jätmisel karistatakse rikkujat seaduse alusel.

1.1. Avaliku korra mõiste ja olemus

Avalik koht on määratama isikute valduses olev ala, kus tuleb järgida avaliku korra reegleid aga avaliku korra rikkumine ei pea olema tingimata avalik.⁵ “Avalikuks loetakse selline koht, kuhu on ligipääs ka kolmandatel isikutel, mis ei ole kuidagi piiritletud. Avaliku korra all mõistetakse aga tavade, heade kommete, normide või reeglitega kinnistatud isikutevahelisi suhteid ühiskonnas, mis tagavad igaühe avaliku kindlustunde ja võimaluse realiseerida oma õigusi, vabadusi ja kohustusi”.⁶ Avalik kord on kollektiivne õigushüve, mis peab tagama PS § 19 realiseerimise igaühe poolt ühiskonnas. PS nimetab avalikku korda §-des 26, 33, 40 lg 3, 45 lg 1, 47 ja 130, kuid ei määratle selle mõiste sisu sõnaselgelt. Lisaks kasutab PS ka sisemise ja välise rahu mõisteid, mille kaitsmine on preambula kohaselt üks Eesti riigi põhiülesandeid.⁷ Autor leiab, et seeõttu on jäänud ka avaliku korra mõiste määratlemine õigusmõistja enda kätte, mis on toonud kaasa ebaselgust süüteo kvalifitseerimisel.

KorS-i eelnõu seletuskirja kohaselt on avalik kord õigusaktidest tulenev elukorraldus, mis viitab õiguskorra rikkumatusle ning avaliku korra rikkumisega on tegemist alati, kui rikutakse õigusnormi.⁸ Avalikus kohas viibijate vahel võib tekkida olukord, kus kõigi vaated ei ühti, mis võib kaasa tuua erinevate huvide kaitsmise ja realiseerimise. Juhul, kui neid huve hakatakse realiseerima selliselt, et häiritakse teisi isikuid, siis on tegemist avaliku korra, kui seisundi rikkumisega, sest kõrvalised isikud ei saa kasutada oma õigusi, mis tulenevad PS §-st 19. “Avalik kord on ühiskonna seisund, milles on tagatud õigusnormide järgimine ning isikute subjektiivsete õiguste ja õigushüvede kaitstus (KorS § 4 lg 1). Korrarikkumine on avaliku korra kaitsealas oleva õigusnormi või isiku subjektiivse õiguse rikkumine või õigushüve kahjustamine (KorS § 5 lg 1)”.⁹ KorS-i § 4 defineeritu on avaliku korra rikkumise oluliseks tunnuseks.

⁵ Sootak, J., Pikamäe, P. (2009). Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne, 3 trükk, Juura. Lk 562-563.

⁶ RKKKO 3-1-1-15-17, p 1, Lea Kivi eriarvamus, *supra nota* 1, lk 5.

⁷ KKSE, 24.03.2006, lk 9, 3 lõik.

⁸ Eller, K. (2007). Korrakaitse üldvolutuse koosseis Saksa õiguses ja Eesti korrakaitseaduse eelnõus, *Juridica I/2007*. Lk 41-53.

⁹ Jäätma, J. (2011). Ohu mõistest Eesti kehtivas õigusdogmaatikas. Lk 8, 3 lõik.

Pärnamägi sõnul saab avaliku korra mõiste sisust teha olulise järelduse, et positiivse õiguskorra puutumatus kõrval on kaitsehüvena ettenähtud võimalus politseiliselt kaitsta laiemalt mistahes õigushüvesid. Üldjuhul õiguskorra puutumatus all peetakse silmas selliste positiivsete õigusnormide järgimist, millest tuleneb isikule konkreetne käsk või keeld. Selgitamaks, kas tegemist on ühe või teise õigusnormi rikkumisega või mitte, on seadusandja soovinud kaitsehüvede määratluse jätta laiemaks ning hõlmata taoliste õigusnormide kõrval laiemalt kõiksugused õigushüved.¹⁰ Avaliku korrana mõistetakse avalikus kohas kehtestatud käitumisreegleid, mille mitte täitmisel võib järgneda karistus. Avaliku korra rikkumist on käsitletud seaduses võib-olla liiga häguselt ja on jäetud liiga palju halli ala, mis omakorda tekitab segadust karistuse subsumeerimisel ning määramisel.

“Avaliku korra mõistet tuleks nimelt *de lege lata* mõista selliselt, et avaliku korra rikkumisega võib tegu olla ka juhul, kui ei rikuta otseselt ühtegi käsku või keeldu sisaldavat positiivset õigusnormi, ent kahjustatakse siiski mingit õigushüve (nt inimese tervis). Seejuures ei ole KorS § 4 lõikes 1 sätestatud ühiskonna seisundi mõistega hõlmatud mitte üksnes individuaalsed, vaid ka kollektiivsed õigushüved”.¹¹ Avalik koht, kui ühiskonna toimimiskoht on väga laialdane ja seega avaliku korra normid reguleerivad ühiskonna toimimist. Autor leiab, et avaliku korra käitumisnormid peaksid olema väga selgelt paika pandud ning piiritletud ilma, et õigusemõistmisel tekiks kaheksugust arusaama.

“Õigusteadlaste aruteluküsimuseks nii KorS-i ettevalmistamise etapis, kui ka selle jõustumise järel oli see, kas seadusandja peaks sõnaselgelt sätestama põhimõtte, mille kohaselt ka kirjutamata reeglid (nt moraalinormid) kuuluvad avaliku korrana kaitstavate õigushüvede hulka. See arutelu aga osutub mittevajalikuks, kui positiivse õiguskorra kaitse kõrval on esiteks täna avaliku korra kaitsehüvedega hõlmatud õigushüved ning teiseks on vähemasti avalikus kohas täna üldised käitumisnormid juba sõnaselgelt politseiliselt kaitstavad”.¹² Üldised käitumisnormid peaksid olema konkreetsemalt sõnastatud, et ei tekiks olukord, mil nii õigusemõistja, kui ka korrakaitsja ei tea, kuidas olukorda lahendada. Avalik kord mõistena on väga laialdane käitumisnormide kogumik, milles on kajastatud nõ. positiivsed ehk kirjutatud õigus ja kirjutamata õigus, mida ühiskond peab järgima heaolu püsimise eesmärgil.

¹⁰ Pärnamägi, I. (2016), *supra nota* 2, lk 9.

¹¹ *Ibid.*

¹² *Ibid.*

1.2. Avalikus kohas käitumise üldnõuded ja nende rikkumine

Avalikus kohas käitumise üldnõuded tulenevad KorS-i §55, mis sätestab, et “avalikus kohas on keelatud käituda teist isikut häirival või ohtu seadval viisil”.¹³ Nõuded on väljendatud keelatud tegevuste kataloogina ning nende koostamisel on arvestatud KOV-ides kehtivate avaliku korra eeskirjade sisu, püüdes määratleda ühisosa. Eeskujuna on leidnud kasutamist ka Soome avaliku korra seadus.¹⁴ Tegemist on seega üldnõuetega, kuidas olla ümbritseva ja teiste isikute suhtes lugupidav ning mitte käituda häirival viisil. Lisaks on väljatoodud alkoholi tarbimisekeeld avalikus kohas.

Avalikus kohas on keelatud ka "teist isikut lüüa, tõugata, kakelda, loopida asju teise isiku, looma või asja pihta ning neid ohtu seades või käituda muul viisil vägivaldselt. Samuti on keelatud teist isikut sõnaga, žestiga või muul moel solvata, hirmutada või ähvardada. Avalikus kohas on keelatud ka viibida alasti, kui see häirib teisi isikuid või ei lase teistel isikutel kohta sihipäraselt kasutada".¹⁵ Autor nõustub, et üldnõuded, mis on sätestatud KorS § 55 nimekirjas ei ole ammendav. Üldnõuetes on öeldud, et avalikus kohas ei tohi lüüa teist isikut, mis peaks olema loomupoolest KarS § 121 järgi kehaline väärkohtlemine, kuid on ka avaliku koha käitumisreegel.

Üldnõude täitmata jätmine on rikkumine, mistõttu peaks kvalifitseeruma löömine avalikus kohas avaliku korra rikkumisena, mitte kehalise väärkohtlemisena. Saab väita, et teise isiku löömisega on kvalifikatsioon täidetud, sest üldnõuete rikkumiseks pole seaduses väljatoodud kolmanda isiku vajadust. Seega, kes on see teine inimene, kas iga inimene, kelle rahu rikutakse või isik, kes kõnnib rahulikult tänaval ja keda rünnatakse. Antud juhul isikuvastase süüteo mõttes, kui vägivald pole sellise intensiivsusega, et saaks rääkida KarS § 121 kohaldamisest. "Kehaline väärkohtlemine kui vägivald sisaldub mitmes teises eriosa sättes objektiivse koosseisutunnusena ning selle realiseeritusest sõltub sageli konkreetse koosseisu rakendamine või siis rakendamata jätmine".¹⁶ Konkreetse karistuse määramiseks on vaja õigusselgust, mis aitaks õigusmõistmisel süüteoliiki määrata kergemini, ilma, et tekiks tõlgendamisel raskusi.

“Avaliku korra mõistet võib pidada üheks juriidiliseks lähtekohaks küsimusele, millistel juhtudel tuleb korrakaitseorganitel astuda samme riikliku järelevalve vormis. Teoreetiliste õiguslike diskussioonide kõrval omab avaliku korra mõiste tähtsust ka korrakaitseorganite igapäevase

¹³ KorS RT I, 02.12.2016, §55 lg 1.

¹⁴ KKSE, (24.03.2006), lk 68, lg 5.

¹⁵ KorS RT I, 02.12.2016, § 4 lg 1.

¹⁶ Randma, P. (2015). Kehaline väärkohtlemine karistusseadustiku uues redaktsioonis, Juridica III/2015. Lk 210.

praktilise töö seisukohast. Politsei ja teiste korrakaitseorganite ülesandeks on kaitsta avalikku korda, kui seda ei tee avaliku korra eest vastutav isik (KorS § 2 lg 3)".¹⁷ KorS § 2 lg 3 tulenev avaliku korra eest vastutav isik võib-olla nii korrakaitseorgan, kui ka keegi kolmas isik, kes parasjagu viibib avalikus kohas. Praktikast käsitlevad korrakaitsjad avaliku korrana KOV-des kehtestatud avaliku korra eeskirju, mille järgi on politseinikel õigus nõuda kodanikelt ja ametiisikutelt avaliku korra järgimist ja korrarikkumiste lõpetamist ning rakendada õigusrikkuja suhtes ettenähtud sunnivahendeid.¹⁸ Seega avaliku korra olemus kujuneb avaliku korra eeskirjadest ning muudest ettekirjutustest, mida igapäevaselt praktikas kasutatakse.

"Avaliku korra osana eraõiguse normide või isiku subjektiivsete õiguste kaitsmise kohta on kehtivas õiguses seadusega kehtestatud piirav klausel, mille järgi politsei ja teiste korrakaitseorganite ülesanne ei ole reeglina kaitsta eraõigusi, v.a juhul, kui kodanikul puudub võimalus saada teistsugust õiguskaitset (subsidiarsusklausel). Avaliku huvi kriteeriumist tulenevalt on politseil printsiiabis võimalik KorS § 4 lg 2 kohaselt paindlikult otsustada, kas ja millal ta avaliku korra osaks olevate eraõiguse normide kaitsmiseks sekkub".¹⁹ Pärnamägi on pidanud silmas asjaolu, kui kodanikul ei ole võimalik saada kohtulikku õiguskaitset, siis on korrakaitsjal võimalik ise otsustada.

"KarS § 263 sätestatud süüteo koosseisu, s.o sellise süüteo, millega kaitstavaks õigushüveks on avalik kord, tunnuseks eeldab ähvardamine, et toimepanija tegevuse tulemusena kaob inimestel usk normide ja moraalireeglite kehtivusse inimeste vahelistes suhetes, tekitades neis seeläbi konkreetse ohu- ja hirmutunde".²⁰ Seega peavad rikkumise lähistel viibivad inimesed uskuma, et nad on ohtu sattunud ja suutma ka tuvastada rikkumist. Näiteks kaubanduskeskusele tehtud pommiähvarduse puhul, kui tuleb inimesed evakueerida, häirib see asjaosalisi ning seda näevad pealt kolmandada asjasse mittepuutuvad isikud. Kas sel juhul on tegu avaliku korra rikkumisega või mitte.

Juhul, kui on oht avalikule korrale ning julgeolekule, siis võib korrakaitseorgan ohutõrjemeetmeid rakendada vastavalt vajadusele.²¹ Peamisteks ohutõrjemeetoditeks on hoiatuste tegemine, kui ka trahvi määramine ning arestikambrisse viimine. On leitud, et politsei võiks olla pigem moraalse

¹⁷ Pärnamägi, I. (2016). Eraõiguse normid avaliku korra osana, *Juridica* VI/2016. Lk 388-400.

¹⁸ Mikiver, M., Roosve, T. (2004). Politsei tegevus isikute põhiõiguste riives politseitundengite pilgu läbi, *Juridica* VII/2004. Lk 480-486.

¹⁹ Pärnamägi, I. (2016), *supra nota* 15, lk 12.

²⁰ RKKKO 3-1-1-7-07, p 10.

²¹ Laaring, M. (2015). Eesti korrakaitseõigus ohuennetusõigusena. Lk 51.

kaitsja sümbol, kes aitab hoida sotsiaalsel stabiilsust ja korda ning olla vastutav kogukonna väärtuste eest, mitte formaalse sotsiaalse kontrolli eest.²² Näiteks Saksamaal on juba ammu ajast paika pandud, kes kaitseb avalikku korda, kuid praktikas lähtuvad Saksa politseinikud kohtu korraldusest avaliku korra rikkumisel.

Avalikus kohas käitumise üldnõueteks on paika pandud käitumisreeglid, mida tuleb järgida, et säilitada avalikku korda. Üldnõuded tulenevad KorS § 55 olevatest reeglitest, kuid see loetelu pole ammendav, sest igapäevaselt muutuva maailmaga tekib juurde ka uusi käitumisnorme. Avaliku korra üldnõuete vastast käitumist käsitletakse kui rikkumist avaliku korra vastu ning karistust määratakse KarS-i §-de 262 ja 263 järgi. Peab arvestama, et enamikel juhtudel avaliku korra rikkumise kvalifikatsioon nõuab kolmandat isikut, kes tuvastab rikkumise. Selle isiku puudumisel võib õiguspõhine määrata karistuse hoopis teise seaduse paragrahvi järgi (nt KarS §121 ja RL 1-16-5540/42, p 24). Seega tuleb avaliku korra rikkumisel defineerida kolmanda isiku vajadus.

²² Jackson, J. (2009). Crime, policing and social order: on the expressive nature of public confidence in policing, BJS-The British Journal of Sociology. Lk 493-521.

2. AVALIKU KORRA RIKKUMISE KOHTUPRAKTIKA

Autor käsitleb käesolevas peatükis KarS-i §-de 262 ja 263 regulatsiooni Eestis. Selleks, et määratleda Eesti regulatsiooni on analüüsis kasutatud võrdlusena Saksamaa ja Šveitsi regulatsioone. Saksamaad on võrdluses kasutatud, kuna Saksa õigussüsteem on olnud eeskujuks Eesti KorS-i kujundamisel. Šveitsi seetõttu, et ka nende regulatsioon on inspireeritud Saksamaast, kuivõrd on Šveits pigem heaolu ühiskond, mis annab hea võrdlusmomendi Eestile. Lisaks ka avaliku korra osas olemasolevat kohtupraktikat, mis annab võimaluse analüüsida kolmanda isiku vajadust rikkumise lähistel.

Enne aastat 1995 ei olnud tegemist avaliku korra rikkumisega, vaid seda nimetati huligaansuseks, mis tuli Kriminaalkoodeksi §-st 195. Huligaansus oli defineeritud, "s.o. tahtliku tegevus, mis jämedalt rikub avalikku korda ja väljendab ilmset lugupidamatust ühiskonna vastu, siis sellist tegevust karistatakse rahatrahvi või arestiga. Kui eelnimetatud tegevuse toimepanemisel kasutati või püüti kasutada tulirelva, külmrelva või kehavigastuse tekitamiseks külmrelvana kasutatavat või selleks spetsiaalselt kohandatud eset, karistatakse vabadusekaotusega ühest kuni seitsme aastani."²³ Avaliku korra rikkumiste puhul on kohtupraktika kesine seetõttu, et menetlus lõppeb juba väärteomenetluses või kohtuvälisesmenetluses ega ei jõuagi kohtusse. Kohtusse jõuavad avaliku korra rikkumised alles siis, kui on tegemist aresti kohaldamisega või väärteo puhul konfiskeerimise otsustamisega. Avaliku korra raske rikkumise puhul on tegemist kuriteoga ja selle üle mõistab õigust ainult kohus.

Esimene kohtulahend avaliku korra raske rikkumise osas oli aastal 1995. „Kuna löömine toimus diskoõhtul klubi trepil ja seda nägid pealt teised pidulised, on tegemist avaliku kohaga ja avaliku korra jämeda rikkumisega, olenemata sellest, kas klubi ümbrus oli valgustatud või mitte”.²⁴ 1995. aasta kohtulahend oli esimene, mis tugines kolmanda isiku juuresolekule, et kvalifitseerida rikkumine KarS § 263, mitte KarS § 121 järgi.

Saksamaa ja Šveitsi õigusmõistmine avaliku korra rikkumiste osas sarnaneb Eestile, kuna meie õigussüsteemi juured pärinevad Saksamaalt, kuid on ka erinevusi normide tõlgendamisel. Saksamaal on üleriigiline Politseiseadus, mis on liidumaade KorS ja see reguleerib korrakaitsjate

²³ KrK RT 1992, 20, 288, § 195.

²⁴ RKKKO III-1/1-42/95.

tegevust ohu tõrjumisel. "Üldvolituse kohaselt võib politsei- ja korraldusametnik kohaldada üksikjuhtumile kohaseid meetmeid, tõrjumaks ohtu avalikule julgeolekule (öffentliche Sicherheit) ja avalikule korrale (öffentliche Ordnung), välja arvatud, kui esineb eri- või (standard) volitus".²⁵ Eestis annab korraldusjatele kindla tegevuskava KorS, mis reguleerib, kuidas tuleb avaliku korra rikkumist tõrjuda. Saksa õigusruumis kasutatakse sarnase õigushüvede grupi tähistamiseks näiteks avaliku turvalisuse (öffentliche Sicherheit) mõistet, kuid avaliku korrana (öffentliche Ordnung) mõistetakse hoopis moraalinormide kaitset.²⁶ Seega ka avaliku korra mõistele oleks võimalik leida sünonüüme.

Šveitsi KarS-i järgi on karistatav see, kui keegi tekitab hirmu ja ohtu rahva seas või ähvardab inimelu ning isiku vara, see on karistatav kuni 3 aastase vangistuse või rahatrahviga. Alapeatükk on ka avalikus kohas viibivat isikute ohustamisest tulirelvaga ning terrorismi rahastamist.²⁷ Saksamaa KarS-i järgi on karistatav ka väärtegu, mis ohustab avalikkust, rikub rahu või avalikku korda. Eelnimetatud tegude eest on karistuseks kuni 3 aastat vangistust või rahatrahv. Kes tahtlikult või vähemalt teadlikult avalikus kohas käitub härivalt, siis karistuseks on 6 kuud või 10 aastat vangistust.²⁸ Autor leiab, et nii Šveitsi kui ka Saksamaa KarS-is on pööratud rohkem tähelepanu terrorismi tõkestamisele, sest nende praktika on selles valdkonnas suurem, kui Eestil. Lisaks, aastast 1984 kuni tänaseni on Saksamaal olnud üheks avaliku korra rikkumiste mõjutajaks immigrantide sissetulek.

2.1. Õiguslik regulatsioon

"Iseenesest menetlusliku iseloomuga on ka regulatsioon, kes (s.o milline organ täitevvõimu sees) milliseid ülesandeid täidab ja tegutsemiseks pädev on".²⁹ Avaliku korra rikkumisel tuleneb regulatsioon nii KorS-ist kui ka KarS-ist. Avaliku korra kaitse on riigi üks peamine ülesanne ja riik peab tagama seadusandluse kooskõla avaliku korra ja korraldusjatele antud volitustega ohutõrjumisel ning korraldusmisel.³⁰ Autor nõustub, et korraldusjate volitused peavad olema selgelt reguleeritud ja sõnastatud, et ei tekiks tõlgendamisel probleeme. "Avaliku korra kaitse on vaid mõningane reservifunktsioon: see võimaldab reageerida ühiskondliku rahu ettenägematutele

²⁵ Jäätma, J. (2015). Ohutõrjeõigus politsei- ja korraldusõiguses: kooskõla põhiseadusega. Lk 130, lg 2.

²⁶ H. Scholler/B. Schloer, Grundzüge des Polizeil- und Ordnungsrechts in der Bundesrepublik Deutschland. Lk 62.

²⁷ Šveitsi Karistuseseadustik.

²⁸ Saksamaa Karistuseseadustik.

²⁹ Jaanimägi, K. (2004). Politsei sisemise rahu tagajana, Juridica VII/2004. Lk 452-460.

³⁰ Höfer, S. (2005). Crime and Justice in Germany An analysis of recent trends and research, European Journal of Criminology. Lk 4, lg 2.

talumatutele rikkumistele”.³¹ Riigil on kohustus tagada julgeoleku kaitse terves riigis ka siis, kui tegemist on üksikisikute kaitsega avaliku korra ja rahu mõistes.

Ühiskonda ohustavad riskid on olnud ajas muutlikud ja sellele vastvalt on muutustele avatud olnud ka avaliku korra mõiste sisustamine avaliku õiguse teoorias ning praktikas. Seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu kohustuseks on kindlustada igäühe õiguste ja vabaduste tagamisel avaliku korra kaitse (PS § 14). Seadusandjal lasub kohustus garanteerida PS-i alusel ja PS-i mõttest juhinduvalt seadustega avaliku korra efektiivne kaitse, luues selleks vajalikud avaliku võimu struktuurid, tagades neile tegutsemiseks piisavad vahendid ning fikseerides õigusriikliku korrakaitsemenetluse põhireeglid.³² Tulenevalt PS-st on vaja avalikku korda kaitsta ning õiguspõhiseks võib aluseks võtta PS definitsiooni avalikust korrast. Kuigi PS definitsioon avaliku korra mõistest on liiga lai, on see pigem olnud aluseks mõiste tõlgendamisel.

Inimõiguste Rahvusvahelise Konventsiooni Artikkel 12 “isik võib territooriumil vabalt liikuda ning valida resideerumiseks sobiva riigi; kõik isikud on vabad, et lahkuda ükskõik, millisest riigist, kaasaarvatud nende enda kodumaalt. Kuigi on ka erandeid, mis on seotud rahvusvahelise julgeoleku kaitsega, avaliku korraga või rahvatervisega ja teiste õigustega”.³³ “Avaliku korra tagamise puhul on tegemist üldise rahukorraldusega riigis ja iga kriminaalkuritegu on suuremal või vähemal määral avaliku kindlustunde rikkumine”.³⁴ See on avaliku korra, kui ka julgeoleku kaitse eesmärgiks, et hinnata võõramaalaste sisserände lubatavust.

“Isiku käitumist reguleerivate avalik-õiguslike normide rikkumine põhjustab ohu avalikule korrale sõltumata sellest, kas isiku tegu vastab süüteokoosseisule, on õigusvastane ja kas ta on selle toimepanemises süüdi. Seega tuleb avalik-õigusliku normiga kaitstavat õigushüve kahjustust ennetavalt tõrjuda sõltumata sellest, kas karistus- ja väärteoõiguse mõttes on koosseis täidetud või mitte”.³⁵ Mistõttu on vajalik sõnastada seadused selliselt, et need oleksid üheselt mõistetavad kõigile kodanikele, et vähendada õiguse mittetundmist rahva seas.

“Üldjuhul ei saa isikud oma käitumisega riigi organisatsioonilist õigust rikkuda, vaid konfliktid on eelkõige isikute endi vahelised, mis on aga reguleeritud seaduse tasandil. Avalik kord PS-i mõttes

³¹ Schoch, F. (2010). Üldklausli vältimatus nüüdisaegses ohutõrjeõiguses, *Juridica VIII/2010*. Lk 545, lg 2.

³² Aedmaa, A. (2004). Avaliku korra kaitse Eesti õigusruumis, *Juridica VII/2004*. Lk 499, lg 5, lk 500 lg 1 ja 2.

³³ Cherif Bassiouni, M. *Crimes Against Humanity: Historical Evolution and Contemporary Application*, DePaul University, Cambridge University Press. Lk 391, lg 5.

³⁴ Olesk, M. (2009). Riigi õigus välismaalastest kurjategija välja saata Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika, *Juridica IX/2009*. Lk 597.

³⁵ Jäätma, J. (2015), *supra nota* 22, lk 16.

ei pruugi alati kattuda avaliku korra mõistega KarS-i või KorS-i mõttes. Seetõttu ei saa seadusandja otsustada õigusmõiste määratlust PS-i mõttes, kuna sellisel juhul saaks ta ise seadusloomega välistada põhiseaduslikud tagatised. PS-i mõisted avatakse õigusnormist iseseisvalt tõlgendamise teel”.³⁶ PS-ist tulenevad definitsioonid ja sätted on seadusandjale järgimiseks ning omavad sellist tähendust, mida tuleb õigusmõistmisel aluseks võtta.

“Lisaks PS-ile ja sellest alamalseisvatele õigusaktidele kasutatakse avaliku korra mõiste allikana ka rahvusvahelist õigust. Avaliku korra mõiste ei ole mitte üksnes liikmesriikide, vaid ka EL-i õigust puudutav küsimus. ELTL-i kohaselt on õigus seada piiranguid ekspordi, impordi või transiitkaupade suhtes avaliku korra kaitseks (ELTL art 36)”.³⁷ See tähendab ka liikmesriikide kodanike vaba liikumist, mis võib tähendada ka potentsiaalset ohtu julgeolekule. "Avalik kord on rahvusvahelise eraõiguse keskne mõiste, sest tegemist on universaalselt toimiva korrigeerimisvahendiga, mis lubab vältida kollisiooninormide kohaldamisega seotud soovimatuid tagajärgi".³⁸ Rahvusvahelises mõistes on avaliku korra rikkumise puhul pigem tegemist terrorismiaktide ja teiste rahunõude ärahoidmise eesmärgiga, nii nagu oli ka Saksamaa ja Šveitsi KarS-is alapeatükkides väljatoodud.

“Avalik kord on määratlemata mõiste ka EL-i õiguse mõttes. Sellest tulenevalt on Euroopa Kohtu pädevuses anda avaliku korra mõistele sisu, maht ja ulatus. Euroopa Kohus on avaliku korra kohta märkinud: "peale selle tuleb avaliku korra mõistet ühenduse õiguse kontekstis ja eelkõige kui teenuste osutamise põhivabadusest tehtava erandi põhjendust tõlgendada tähtselt, nii et selle ulatust ei saaks iga liikmesriik ühepoolset määrata, ilma et seda kontrolliks ühenduse institutsioonid”.³⁹ Antud juhul on silmas peetud kaupade ja inimeste vaba liikumist EL-i piirides. Kuigi EL-i mõistes on avalik kord väga lai mõiste ja iga liikmesriik peab ise paika panema oma reeglid avaliku korra sisustamisel. “EL-i õigus ei puuduta liikmesriikide vastutust sisejulgeoleku eest. Kuid sama ühemõtteliselt on sisejulgeoleku kohta öeldud, et EL-i õigus ei mõjuta liikmesriikide riiklikku pädevust avaliku korra säilitamisel ja sisejulgeoleku kaitsel (ELTL art 72)”.⁴⁰ Küll aga ei tohi unustada, et see peab olema kooskõlas EL-i õigusaktide ja direktiividega.

³⁶ *Ibid.*

³⁷ *Ibid.*

³⁸ Jankelevitš, R. (2002). Avalik kord ja imperatiivsed sätted rahvusvahelises eraõiguses, *Juridica* VII/2002. Lk 479-486.

³⁹ Jäätma, J. (2015), *supra nota* 22, lk 16.

⁴⁰ Schoch, F. (2010), *supra nota* 30, lk 17.

"EL kui ka erinevad liikmesriigid omavad õiguskorda, üksikisiku subjektiivseid õigusi ja hüvesid ning avalikku võimu, mille raames kaitstakse olemasolevaid õigushüvesid. Avaliku korra mõistega EL-i õiguse tähenduses tuleks lugeda hõlmatuks eelkõige erinevates liikmesriikides avaliku korra mõiste ühisosa ehk nn ühtne tuum, kuna erinevates liikmesriikides ei ole ühtset arusaama nii tava- kui ka moraalnormidest. Need sõltuvad paljuski kultuurilistest ja religioossetest eripäradest ning ajaloolistest arengutest".⁴¹ EL-i mõistes tuleb avaliku korra mõistega jälgida, et liikmesriigid ei rikuks selle tõlgendamisel inimõigusi ega kultuurilisi erinevusi ning see oleks ühiselt mõistetav kõigi jaoks, kes liikmesriikide piirides liiguvad.

EL-i avaliku korra mõistes on religioon tähtis, sest see identifitseerib ja on aluseks sellele, mida EL näeb Euroopa etniliste traditsioonidena, mis on omakorda tasakaaluks religiooni, inimlikkuse ja kultuurilistele mõjutustele. EL-i religiooni regulatsioon on sellises kontekstis, millest on suur osa majanduslikud mõjutused ja religioosne praktika jääb ainult osariigi tasandile ning on mõjuv läbi avaliku korra, et austada erinevust (pluralism) ja rahvuslikku kultuurilist autonoomiat.⁴² Seega annab EL liikmesriigile vabad käed, et ise paika panna teatud normid, kuid need peaksid olema kooskõlas kultuuriliste ja etniliste erinevustega, et puuduks diskrimineerimise võimalus.

Korraldused, mis mõjutavad rahvast või mõnda osa rahvast, on riigi asutuste poolt "riietatud" seadusjärgsed volitused, mis käsivad midagi teha või mitte teha, on kooskõlas sanktsioonide ja trahvidega, nõuete mitte järgimise eest.⁴³ Seega on avaliku korra tagamine küll pigem reeglite ja nõuete kogum, mida tuleb täita ning, mille mitte täitmise eest saab karistada, kas trahviga või vangistusega. "Saksa PS-is on avaliku korra (öffentliche Ordnung) mõiste tihedalt seotud avaliku turvalisuse ehk avaliku julgeoleku (öffentliche Sicherheit) mõistega. Üldiselt leitakse õiguskirjanduses, et põhiseaduses langeb avaliku korra mõistes kokku sellele politseiõiguses antud tähendusega".⁴⁴ Eestis on avaliku korra mõiste seotud ühiskonna reeglitega, mis annavad õiguse kuidagi käituda, mitte politseiõigusega sekkuda. Eestis on politseiõigus reguleeritud PPVS-i ja KorS-iga, millest tulenevad korrakaitsetele omad volitused.

"Õiguse kaudu kontrollitakse inimeste käitumist ja kujundatakse sotsiaalset tegelikkust, sest kuritegevust kontrollides mitte ainult ei tagata avalikku korda, vaid luuakse päev-päevalt kindlat kultuurilist keskkonda".⁴⁵ Mis aitab omakorda luua heaoluühiskonna, kus inimesed ei peaks

⁴¹ Jäätma, J. (2015), *supra nota* 22, lk 16.

⁴² McCrea, R. (2011). Religion and the Public Order of the European Union, Oxford Press. Lk 16, lg 1.

⁴³ Breggs, J., Thomas, G., Rickard, S. (2012). Public Order: Law and Practice, Oxford University Press. Lk 311, 2 lg.

⁴⁴ Laaring, M. (2012). Avaliku korra mõiste põhiseaduses, *Juridica* IV/2012. Lk 253, lg 6.

⁴⁵ Saar, J. (2011). Sotsiaalse kontrolli neljas period, *Juridica* IX/2011. Lk 1, lg 4.

kartma tänaval kõndida ega ka oma seisukohti avaldada, ilma tagajärgedeta. Autor leiab, et liigne reguleeritus ei ole ka hea, sest seejärel inimesed ei tunne end vabana, vaid pigem on tegemist totalitaarse süsteemi kehtestamisega.

“Ohutõrjeõiguse dogmaatika üks alustalasid on omakorda avaliku korra mõiste. Selle õigusmõiste õigustehniline funktsioon seisneb selles, et tuua õigusnormid politsei ja teiste korrakaitseorganite kaitse alla”.⁴⁶ Tulenevalt KorS-ist on avaliku korra rikkumisel volitused ohutõrjumiseks antud politseile, kui pole võimalik kiiret kohtulikku abi saada rikkumise lahendamisel. “Politsei ülesanneteks PPVS-i järgi on KarS-i peatükkides 9., 12., 13., 16. ja 22. sätestatud süütegude ennetamine, kui see ülesanne ei ole seadusega antud muu korrakaitseorgani pädevusse, ning avaliku korra kaitse KorS-is sätestatud alusel ja korras”.⁴⁷ Sellest tulenevalt on avaliku korra rikkumisel ohutõrjumine politsei pädevuses, kui pole just HK poolt antud muud korraldust ohu ennetamiseks.

“01.07.2014 jõustusid KorS-i ning KarS-i muudatused, millega muu hulgas muudeti KarS-i §-de 262 ja 263 sõnastust. Kui enne nähti ette vastutus rahu või avaliku korra rikkumise eest, siis pärast seadusemuudatust avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumise eest”.⁴⁸ RK on lahendis nr 3-1-1-15-17 käsitlenud tehtud muudatusi, mis on karistatav peale seadusemuudatust ning mis pole ning on jõutud järeldusele, et avaliku korra kvalifitseerimine süüteona on muutunud raskemaks.

RK praktika järgi eeldas kuni 01.07.2014 kehtinud KarS §-de 262 ja 263 mõttes nende süüteo koosseisude objektiivsete tunnuste täitmisel, et tegu oleks toimepandud avalikus kohas või teo tagajärjel väljaspool vahetat tegutsemiskohta viibivate isikute rahu häiritaks või avaliku korra muul viisil rikkumist. Lisaks asjaolude kindlakstegemist, kuidas või millega objektiivselt avalikku korda rikuti, ning asjasse mittepuutuva personifitseeritud füüsilise isiku olemasolu, keda häiriti. KarS § 263 puhul, et kvalifitseeritud tegu peab kvalifitseeriva koosseisutunnuseta vastama avaliku korra rikkumise põhikoosseisule, st §-le 262.⁴⁹ Antud juhul võib tegu kvalifitseeruda avaliku korra rikkumisena, kuid puudub asitõend, mis näitaks kolmanda isiku olemasolu, mistõttu mõistetakse karistus näiteks kehavigastuste tekitamise eest.

⁴⁶ Pärnamägi, I. (2016). Kas ühiskondliku heaolu eest hoolitsemine on tegelikult politsei ülesanne? Sekkuva halduse õiguslikud alused, *Juridica X/2016*. Lk 688, lg 2 ja lg 3.

⁴⁷ PPVS RT I, 06.07.2017, 6, § 3.

⁴⁸ Tšitškan, A., Sikka, K. (2017). Riigikohtu praktika kriminaal- ja väärteoasjades mai-august 2017, lk 6.

⁴⁹ RKKKO 3-1-1-15-17, p 16.

"RK on pidanud oluliseks selgitada, et avaliku korra rikkumise puhul on obligatoorseks, et tegu oleks toime pandud avalikus kohas või teo tagajärjel oleks rikutud väljaspool vahetut tegutsemiskohta viibivate isikute rahu või avalikku korda rikutakse muul viisil. KorS-i puhul defineeritakse avalikku korda kui ühiskonna seisundit, milles on tagatud õigusnormide järgimine ja isikute subjektiivsete õiguste ning õigushüvede kaitstus. Kuna avalikus kohas käitumise reeglid on sätestatud KorS-is avalikus kohas käitumise üldnõuetena, oli tingitud ka KarS-i muutmine, et KarS-i §-des 262 ja 263 sisaldunud avaliku korra mõiste asendati avalikus kohas käitumise üldnõuete mõistetega".⁵⁰ See on üks peamiseid definitsioone, millega on ka KorS-is määratletud avaliku koha ja korra mõistet. Samuti on see aluseks õiguspõhise töös, kui hakatakse süüteo koosseisu määrama. Seega peab definitsioon olema konkreetne ja selgelt mõistetav.

RK on tõlgendatud ka avaliku korra rikkumisel kolmanda isiku olemasolu vajaduse. „Teiste isikute rahu rikkumine eeldab personifitseeritud füüsilise isiku olemasolu, mistõttu selle all tuleb eelkõige mõista teiste isikute turvalisust, elu ja tervist ning rahu häirivat tegevust, samuti lugupidamatuse väljendamisest teiste isikute suhtes, kui need teod ei moodusta eraldi süüteo koosseisu (nt lärmamine, muu müra tekitamine, ebasüüdsate väljendite kasutamine, teiste isikute tülitamine jms)“.⁵¹ Mis tähendab, et KarS § 263 kvalifitseerimiseks on vaja kolmanda isiku olemasolu rikkumise valdavas läheduses ja rikkumine peab olema häiriv selle kolmanda isiku suhtes. Kuivõrd KarS § 262 puhul ei ole see hädavajalik, kui tegemist on KorS § 55 mõistes ja avalikus kohas toimiva rikkumisega, näiteks kui on tegemist ümbritsevate inimeste rahu häirimisega.

“KarS-i avaliku korra rikkumine ja KorS-i avalikus kohas käitumise üldnõuded ei kõla kokku ning vajavad hädasti seadusandja poolset häälestamist suurema kooskõla saavutamiseks”.⁵² Autor nõustub A. Tšitškani ja K. Sikka arvamusega, et KarS ning KorS vajavad, kas täiendust või muudatust, et ei tekiks eriarvamust süüteo kvalifitseerimisel. Seega on autor seisukohal, et Saksamaa ja Šveitsi KarS on Eesti KarS-iga üsna sarnane, kuid üle võtta sealt ei ole midagi. Pigem on vaja teha just muudatusi, et õiguspõhisele oleks kergem kasutada õigusnormi ja seda tõlgendada vastavalt rikkumisele.

⁵⁰ *Ibid.*

⁵¹ RKKKO 3-1-1-102-03, p 9.

⁵² Tšitškan, A., Sikka, K. (2017), *supra nota* 43, lk 20.

2.2. Juhtumianalüüs RL 3-1-1-15-17

RL 3-1-1-15-17 on oluline käesoleva bakalaureuse töö eesmärgi välja selgitamiseks, kas avaliku korra rikkumisel on vaja kolmanda isiku olemasolu, keda toimepandud tegu häirib või mitte. RL-s 3-1-1-15-17 käsitletakse nii avaliku korra rikkumist kui ka kehalist väärkohtlemist, mille puhul on kaks riigikohtunikku jäänud eriarvamusele, kuidas defineerida avaliku korra rikkumist.⁵³ RL 3-1-1-15-17 - V.P. Turtšin viibis 2015 aasta sügise hilisõhtul ühe Tallinna bussipeatuse juures joobes seisundis. Turtšin lõi seal noaga kahte isikut, millega tekitas neile tahtlikult valu ja tervisekahjustusi. Tulenevalt asjaolust, et tegemist oli avaliku kohaga, siis karistati teda KarS-i § 263 lg 1 p 1 alusel. Turtšin rikkus nii avalikku korda kui ka KorS § 55 lg 1 üldnõudeid. Lisaks häiris Turtšin kõrvalisi isikuid, rikkudes rahu ja turvatunnet ning kasutades ka vägivalda teiste isikute suhtes.⁵⁴

MK otsustas Turtšini süüdi mõista KarS § 263 lg 1 p 1 järgi ja teda karistati 1 aasta ning 6 kuu pikkuse vangistusega. MK leidis, et teiste isikute noaga ründamine avalikus kohas on piisav selleks, et seda kvalifitseerida KarS § 263 järgi mitte KarS § 121 alusel. Kuna tegemist oli vägivaldaga, mis pandi toime avalikus kohas, siis on tegemist § 263 lg 1 p 1-ga mitte § 262. MK selgitas välja ka, et antud juhtumit nägid pealt ka bussipeatuses viibivad inimesed ja tunnistaja, keda kuulati menetluse käigus üle ning, kes oli toimunust häiritud.⁵⁵

RnK seevastu leidis, et kannatanud ei ole kõrvalised isikud KarS § 263 tähenduses ja ühegi teise isiku õigusrahu süüdistatava teoga ei häiritud. KarS § 263 puhul leidis RnK, et esmalt tuleb tuvastada § 262 rikkumine ja alles seejärel vaadata, kas süütegu vastab ka § 263-le ning tuvastada, kuidas objektiivselt avalikku korda rikuti. RnK leidis, et MK poolt määratud süüdistus ei täpsusta, kelle õigusrahu Turtšin personaalselt häiris. RK RnK-i seisukohaga ei nõustunud, sest MK otsusest nähtus, et Turtšin häiris KorS § 55 lg 1 p-s 1 väljatoodud tegevusega avalikku korda. Seega oli MK süüdistuse põhjal jõudnud järeldusele, mis hõlmas avaliku korra rasket rikkumist.⁵⁶

RL 3-1-1-15-17 peamine küsimus oli, kas peale KorS-i jõustumist tehtud muudatused KorS-is ja KarS-is mõjutasid õiguslikku olukorda sedasi, et avaliku korra rikkumist saab käsitleda vaid kolmanda isiku olemasolekul. Avaliku korra rikkumine KarS-i järgi eeldab seda, et tegu oleks toime pandud avalikus kohas ja see rikuks teiste kõrvalviibijate rahu. "Igal konkreetsel juhul tuleb

⁵³ RKKKO 3-1-1-15-17, p 1, p 2, p 4, p 4.2., p 6.3., p 10, p 12, p 13, p 14, p 15, p 16, p 18, p 19, p 20, p 22, p 23, p 24, p 27, p 30, p 33.

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ *Ibid.*

tuvastada, millega objektiivselt avalikku korda rikuti. Kuna iga süütegu rikub avalikku õigusrahu, ei piisa süüdlase käitumise kvalifitseerimiseks KarS § 263 järgi üksnes konstateeringust, et tegu toimus avalikus kohas”.⁵⁷ Seega tuleb eristada KarS-i § 262 ja § 263, kuid viimane neist nõuab vägivalda tarvitamist avaliku korra rikkumisel. Seega tuleb süüteo kvalifitseerimisel kindlaks teha, et tegu hõlmab ka vägivalda. RL 3-1-1-15-17 puhul on tegemist KarS § 263 kirjeldatud süüteoga, kuna süüdistatav lõi kannatanuid noaga, tekitades neile füüsilist valu ja viibides ka avalikus kohas.

“KorS-i muutmise ja rakendamise seaduse eelnõu seletuskirja kohaselt defineeritakse KorS-i §-s 4 avalikku korda ühiskonna seisundina, milles on tagatud õigusenormide järgimine ja isikute subjektiivsete õiguste ning õigushüvede kaitstud. Seega on KorS-is kasutatav avaliku korra mõiste võrreldes KarS-is sätestatuga oluliselt laiem. Kuna avalikus kohas käitumise reeglid on sätestatud KorS-is avalikus kohas käitumise üldnõuetena, eeldas see ka KarS-i muutmist selliselt, et KarS §-des 262 ja 263 sisaldunud avaliku korra mõiste asendati avalikus kohas käitumise üldnõuete mõistega. KorS-i eelnõu seletuskirja järgi teenib avalikus kohas käitumise üldnõuete sätestamine ohutõrje eesmärgi, s.t nende nõuete järgimine aitab tagada korra avalikus kohas”.⁵⁸ RL 3-1-1-15-17 puhul jäid kohtunikud eelarvamusele just seetõttu, et KorS-iga on tehtud ka KarS-is muudatusi, mis on tekitanud tõlgendamisel raskusi, sest avaliku korra mõiste on õiguslikult muutunud. See muudatus küll andis korrakaitsjatele rohkem volitusi, et tagada ohutõrjet, kuid karistuse mõistmise muutis keerulisemaks.

“KorS §-des 55 ja 56 ette nähtud avalikus kohas käitumise üldnõuded on eeskätt seotud teiste isikute häirimise või ohustamisega. Järelikult eeldab nende keeldude rikkumise kindlakstegemine vältimatult ka sellise isiku kindlakstegemist, keda süüdlase tegu häiris või ohustas. Eristamiseks aga avaliku korra rasket rikkumist üksnes individuaalseid õigushüvesid kaitsvatest süüteooskõssetest (nt KarS § 121 lg 1), on vajalik kindlaks teha mõni täiendav tegu, iseloomustav tunnus, mis annaks aluse kõneleda just avaliku korra kahjustamisest”.⁵⁹ See ei peaks tähendama, et alati on vaja isik tuvastada nimeliselt, kes nägi rikkumist pealt. Alati ei pruugi olla ka turvakaamerate salvestusi, mis tõendaks, et rikkumise juures oli ka pealtnägija. Peaks piisama asjaolust, et tegu pandi toime avalikus kohas ja seeläbi rikuti avaliku korra üldnõudeid.

“Süüditunnistamise eeldusena KarS § 263 järgi saab pidada piisavaks, kui süüdistuse sisus on näidatud, et avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumisega häiriti või ohustati rohkem või vähem

⁵⁷ *Ibid.*, lk 22.

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ *Ibid.*

kindlaksmääratud kõrvaliste isikute ringi ja selliste isikute olemasolu sündmuskohal saab tõendite kohaselt tõsikindlalt jaatada. Turtšini tegevus on vastuolus ühiselu aluste, üldtunnustatud suhtlemiskorra, tavade ja kommetega ning näitab üleolevat ja halvustavat suhtumist avalikku korda”.⁶⁰ See omakorda näitab, et RKKK-s on jõutud järeldusele, et süüdistatav rikkus avalikku korda vägivalda kasutades, mis vastab KarS § 263-s sõnastatule ja on omakorda süüdi avaliku korra raskes rikkumises.

RKKK kohtunike Lea Kivi ja Peeter Roosma eriarvamused keskenduvad kolmanda isiku olemusele ja definitsioonile avaliku korra rikkumisel. Peeter Roosma on seisukohal, et KarS §-de 262 ja 263 sisu on peale KorS-i jõustumist muutunud. Nende kahe Riigikohtuniku eriarvamused on ka selle bakalaureuse töö põhiallikateks, sest need keskenduvad käesolevale probleemile, mis vajaks lahendust seaduse täiendamise näol. Lea Kivi on seisukohal, et “KarS § 263 süüteo koosseisu tuvastamiseks ei ole ilmingimata vaja tuvastada asjaolu, et selle teoga häiriti või ohustati asjasse mittepuutuvaid isikuid. KarS § 263 on blanketne, mille koosseisulised tunnused „avalik koht“ ja „käitumise üldnõuded“ sisustatakse KorS-i sätete kaudu”.⁶¹ Lea Kivi leiab, et kolmanda asjasse mittepuutuva isiku olemasolu avaliku korra rikkumisel pole vaja, kui tegemist on füüsilise vägivallaga, piisaks ka sellest isikust, keda rünnatakse. Tema peakski olema see teine isik, keda häiriti vägivallaga tema vastu ning seega rikuti avalikku korda KarS §263 järgi.

Lea Kivi tõdeb, et iga isiku häirimine ei saa olla käsitletav avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumisena süüteo tähenduses. Selleks, et saada objektiivse häirimise hinnangut on vajalik nn kõrvaliseisja, asjasse mittepuutuva keskmise objektiivse isiku arvamust (KorS § 57).⁶² Seega tuleks korrigeerida KorS § 57 tulenevat häirivuse taset ning paika panna mingi kindel määr või see üldse ära kaotada. Peeter Roosma eriarvamus käsitleb KorS-i järgset KarS-i §-de 262 ja 263 muutumist avatud loetelu näol, mis tuleneb KorS-i §-st 55 lg 1. Selle loetelu kirjeldused ei ole kujundatud selliselt, et neid saaks rakendada üheselt mõistetavalt KarS-i järgi.

Peeter Roosma leiab, et „KorS-i kohaselt on avalikus kohas keelatud käituda teist isikut häirival viisil (KorS §55 lg 1), eelkõige teist isikut lüüa (KorS § 55 lg 1 p 1), kuivõrd RL-st 3-1-1-15-17 tuleb, et avalikus kohas käitumise nõudeid rikub hoopis see, kui keegi lööb teist isikut nii, et see häirib kolmandat isikut. KarS-i avaliku korra rikkumine ja KorS-i avalikus kohas käitumise üldnõuded ei kõla kokku ning vajavad hädasti seadusandja poolset häälestamist suurema kooskõla

⁶⁰ *Ibid.*

⁶¹ Riigikohtunik Lea Kivi eriarvamus kriminaalasjas nr 3-1-1-15-17, p 1.

⁶² *Ibid.*

saavutamiseks".⁶³ Peeter Roosma on Lea Kiviga samal seisukohal, et isik, kelle suhtes käitatakse vägivaldselt peaks olema see teine isik, kes on häiritud avaliku korra rikkumise mõistes. Tulenevalt eeltoodust võib iga isik, kes läheb tänavale ja näeb, kuidas keegi avalikku korda rikub, ise proovides seda takistada, olla lõpuks ise kannataja, kuna soovis aidata. Tema peaks ka kvalifitseeruma avaliku korra rikkumise mõistes teise isikuna.

Juhul kui poleks olnud tunnistajat L.O., siis RKKKO oleks võinud olla teistsugune, nagu oli RnK seisukoht, et kellegi teise õigusrahu ei rikutud vaid ainult kannatanute oma. Seega oleks süüdistatavale Turtšinile mõistetud kergem karistus, näiteks KarS § 121 alusel. Autor leiab, et avaliku korra rikkumise kvalifitseerumisel peaks piisama asjaolust, et avalikku korda rikuti avalikus kohas ja selliselt, et ohustataks kellegi elu või rikuks avaliku korra üldnõudeid olulisel määral, ilma kolmanda isiku viibimiseta rikkumise läheduses.

2.3. Kohtupraktika võrdlus ja analüüs

Kohtupraktika analüüs keskendub kolmandate isikute vajadusele avaliku korra rikkumisel, millistel juhtudel on olnud vaja kaasata kolmas isik rikkumisse, et tegemist oleks KarS-i §-de 262 või 263-ga. Valimis oli avaliku korra rikkumine KarS-i §-de 262 ja 263 järgi. Valitud juhtumid on olulised, kuna nendest nähtub, et kohtud on olnud sarnasel arusaamal kolmanda isiku vajalikkusest, kuid leiavad, et ka ilma kolmanda isikuta saaks süüteo kvalifitseerida avaliku korra rikkumisena või raske rikkumisena. RL 3-1-1-15-17 eriarvamustes leiti, et asjasse mittepuutuv isik, keda rikkumisega häiritakse või ohustatakse võib olla ka see sama isik, kes on õigusrikkumise keskel (nt. vägivald tema vastu).

RL-id, mis puudutavad avaliku korra rikkumist on aastast 1995 ning nendes kõigis on käsitletud kolmanda isiku vajadust, et mõista karistuseks avaliku korra rikkumine, mitte mõni teine süütegu. On olnud palju ka selliseid avaliku korra rikkumise juhtumeid, mis ei ole kohtusse jõudnud ja on leidnud kohtuvälise lahenduse. Seetõttu puudub nende osas ka kohtupraktika analüüs. Eelmises alapeatükis analüüsiti RL 3-1-1-15-17, millega jõuti järeldusele, et süüteo kvalifitseerumisel avaliku korra rikkumisena on vajalik kolmanda asjasse mittepuutuva isiku olemasolu. Samuti leiti, et häirivuse taluvuse piir peaks olema selgemalt mõistetav, sest iga nõrganärviline ei saa anda asjakohast arvamust. RL 3-1-1-15-17 puhul on tegemist nii kehalise väärkohtlemise, kui ka avaliku

⁶³ Riigikohtunik Peeter Roosma eriarvamus kriminaalasjas nr 3-1-1-15-17, p 1, p 2, p 5, p 6.

korra rikkumisega, kuid on juhtumeid, kus on kaheldav, kas tegemist on avaliku korra rikkumisega või mõne muu sarnase kvalifikatsiooniga.

Kehalise väärkohtlemise ja avaliku korra rikkumise piiritlemine on keerulisem. Näiteks eksabikaasa löömine võib olla nii kehaline väärkohtlemine, kui vastavalt asjaoludele ka avaliku korra raske rikkumine. Kui pealtnägijaid on palju ja peksmine toimub näiteks pubis, siis on kohtud pidanud seda avaliku korra raskeks rikkumiseks. Samas on kaupluse ees isiklikul põhjusel alguse saanud tüli käigus toimepandud peksmist pidanud kohus ka kehaliseks väärkohtlemiseks. Seega praktika on ennustamatu ja õiguse kohaldamine ei pruugi olla ühetaoline.⁶⁴ Kohtute karistusanalüüsi praktikast vaadates selgub tõesti, et kohtunikud on oma otsustes jäänud eriarvamustele seoses süüteo kvalifitseerimisel, kuivõrd selle muutumisele aitaks kaasa seaduse täienduse tegemine KarS-i avaliku korra rikkumise osas.

“Avaliku korra rikkumine KarS §-de 262 ja 263 mõttes eeldab obligatoorselt, et tegu oleks toime pandud avalikus kohas või et teo tagajärjel oleks rikutud väljaspool vahetat tegutsemiskohta viibivate isikute rahu või avalikku korda muul viisil”.⁶⁵ Antud lahendis on RK leidnud, et süüteo kvalifitseerimiseks avaliku korra rikkumisena on vaja asjasse mittepuutuva isiku olemasolu. KarS-is on väljatoodud loetelu avaliku koha käitumise reeglite kohta, kuid see loetelu pole ammendav, ning on ka muid rikkumisi, mida võib käsitleda avaliku korra rikkumisena. Muud rikkumised on pigem käsitletavad väärtegedena ning on karistatavad avaliku korra rikkumisena, kui on toimepandud avalikus kohas. Nendeks rikkumisteks võivad olla nii esemete lõhkumine või eemaldamine asja päraldisest. Eraldi saab välja tuua ka joobesolekus viibimise ja alkoholi tarvitamist avalikus kohas.

“Väärteona on võimalik käsitada vaid tegusid, millega ilmselgelt rikutakse avaliku korra sisuks olevaid norme ja reegleid. Eravalduses toimepandud tegu, mille tagajärjel ei rikuta avalikku korda ei ole kvalifitseeritav avaliku korra rikkumisena KarS § 262 järgi, ehkki sellel teol võisid olla muud väärteo koosseisu tunnused”.⁶⁶ Kui eravalduses toimepandud tegu kasvab üle avalikuks, saab seda süütegu kvalifitseerida avaliku korra rikkumisena KarS § 262 järgi. Samuti pole karistatavad teod KarS-i järgi, mis on toime pandud siseruumides ja ei häiri kõrvalisi isikuid, kes viibivad avalikus kohas.

⁶⁴ Vutt, M. (2009). Kohtupraktika analüüs Riigikohtus Kas luuakse teadust, uusi õiguse allikaid või ...?, *Juridica VIII/2009*. Lk 527-535.

⁶⁵ RKKKO 3-1-1-29-10, p 7.

⁶⁶ RKKKO 3-1-1-102-03, p 9, p 10.

“Isiku teo kvalifitseerimiseks KarS § 263 järgi on nõutav teo toimepanek avalikus kohas, selle tuvastamine, kuidas või millega objektiivselt avalikku korda rikuti, selle asjasse mittepuutuva füüsilise isiku olemasolu, keda teoga häiriti või ohustati, ja samuti KarS § 263 lg 1 p-s 1 või 2 nimetatud kvalifitseeriva koosseisutunnuse kindlakstegemist”.⁶⁷ Süüdistatav pani teo toime küll avalikus kohas, kuid puudu oli asjasse mittepuutuv füüsiline isik, kelle rahu oli häiritud süüdistatava tegevusega ja seetõttu kvalifitseeriti see § 121 järgi. Kohtud tõid välja, et puudus tõendusmaterjal asjasse mittepuutuva isiku osas, kuid vastasel juhul oleks saanud seda süütegu kvalifitseerida avaliku korra rikkumisena.

„Kehtiv KarS § 263 kujutab endast blanketset süüteo koosseisu, mille objektiivseid tunnuseid tuleb sisustada KorS-i sätete kaudu. Süüdlase käitumise kvalifitseerimiseks avaliku korra rikkumisena peab tuvastama, et tegu pandi toime avalikus kohas (KorS § 54) ja et selle teoga rikuti mõnda KorS-i § 55 või § 56 ette nähtud avalikus kohas käitumise üldnõuet. Jätakuvalt on vaja tuvastada seegi, et kõnealuse teoga häiriti või ohustati asjasse mittepuutuvaid isikuid“.⁶⁸ Selle otsuse puhul leidis MK, et asjasse mittepuutuv isik võiks olla kannatanu, kuid KarS § 263 järgi pole see piisav ja on vaja kolmandat asjasse mittepuutuvat isikut, kes pole ei ründaja ega kannatanu. Puudusid ka tõendid, et oleks kellegi asjasse mittepuutuva isiku õigusrahu rikutud ja RK leidis, et madalamad kohtuastmed on materiaalsoigust valesti rakendanud antud asja puhul. Seega ei mõistetud teda süüdi avaliku korra rikkumises.

“Kohtupraktikas on nõustatud, et avaliku korra rikkumine võib tuleneda asjaolust, et teoga rikutakse seda pealt nägevate kõrvaliste, asjasse mittepuutuvate isikute avalikku õigusrahu, samas on aga leitud ka seda, et avalikku õigusrahu rikub iga süütegu. Seetõttu saab avaliku korra rikkumisena vaadelda vaid tegu, millega rikutakse seda pealt nägevate kõrvaliste, asjasse mittepuutuvate isikute avalikku õigusrahu piisavalt intensiivselt”.⁶⁹ Antud lahendi osas on viidatud ka häirivuse tasemele ehk õigusrahu rikkumise intensiivsusele. Seega ei piisa ainult avaliku korra rikkumisest avalikus kohas, vaid see peab olema ka püsiv ning häirivuse tase peab olema täidetud.

J. Mironovile väärteoprotokollis etteheidetud avaliku korra rikkumine oli kaupluse müügisaalis huligaansetel ajenditel vitriinist pähklite võtmine ja nende söömine ning turvatöötaja solvamine. Vaidlust ei olnud selles, et kaupluse müügisaal on avalik koht, kuivõrd sinna on ligipääs kolmandatel isikutel, kes pole õiguserikkujaga isiklikult seotud. Kvalifitseerimaks isiku tegevust

⁶⁷ RKKKO 1-16-10326, p 31.

⁶⁸ RKKKO 1-16-5540, p 23.

⁶⁹ RKKKO 3-1-1-60-10, p 14.

avaliku korra rikkumisena, tuleb peale selle, et süütegu pandi toime avalikus kohas, igal konkreetsel juhul tuvastada, millega objektiivselt avalikku korda rikuti.⁷⁰ Tegemist oli avaliku kohaga ja KorS § 54 näeb ette, et avalikus kohas ei tohi käituda häirivalt ega lugupidamatult, siis käesoleva lahendi puhul olid küll nõuded täidetud aga mitte piisavalt.

„RKKK on sedastanud, et iga pisirikumist ei ole õige lugeda KarS § 262 järgi väärteoks. Väärteona on võimalik käsitada vaid tegusid, millega ilmselgelt rikutakse avaliku korra sisuks olevaid norme ja reegleid. Iseenesest ei nõua KarS-i § 262 avaliku korra rikkumise subjektiivse koosseisu tunnustena tahtluse, motiivi, eesmärgi ega ajendi tuvastamist. Väärteona on KarS § 15 lg 3 kohaselt karistatav ka ettevaatamatu tegu, mis rikub avalikku korda. Kolleegium on seisukohal, et põhimõtteliselt ei ole välistatud teise isiku rahu rikkumine ettevaatamatusest. Arvestades aga I. Nõmtakile etteheidetava teo toimepanemise kohta, aega ja viisi, ei ole kolleegiumi hinnangul tegemist avaliku korra sisuks olevate reeglite ilmselge rikkumisega“.⁷¹ RK on korduvalt öelnud, et avalikus kohas toimepandud tegu ei kvalifitseerita alati avaliku korra rikkumisena. Seega on vaja täita ka täiendavaid eeldusi, et tegemist oleks avaliku korra rikkumisega.

RL 3-1-1-93-14 puhul oli avalikuks kohaks ridaelamu sisehoov, kus oli rikkumisel ka pealtnägijad ehk siis asjasse mittepuutuvad isikud. Kuivõrd selle lahendi puhul hinnati erinevaid asjaolusid, mis võiksid kinnitada avaliku korra rikkumist nii motiiviga kui ka rikkumise intensiivsusega ehk siis häirimise tasemega. RL 3-1-1-93-14 puhul ei võetud häirivuse taseme hindamisel arvesse KorS-is sätestatud vaid arvestati osapoolte varasemat läbisaamist.⁷² Seega antud juhul ei piisanud ka asjasse mittepuutuvate isikute olemasolust, et tegu kvalifitseerida avaliku korra rikkumisena, sest ka häirivuse taset saab hinnata olenevalt asjaoludest. Eeltoodud lahendit lugedes tekib seisukoht, et avaliku korra rikkumise kui süüteo kvalifitseerimine on väga raske, sest selleks peab olema täidetud mitmed eeldused ning nähtavastiõm ei piisa sellest, et tegu oleks toime pandud avalikus kohas ja seda näeksid pealt asjasse mittepuutuvad isikud.

Kohtupraktika analüüs avaliku korra rikkumisel on ühetaoline, RKKK on jäänud valdavalt samale seisukohale, et avaliku korra rikkumisel on vajalik kolmas asjasse mittepuutuv isik, keda rikkuja tegevus häirib või ohustab. Kuid RKKKO-st 3-1-1-93-14 selgub, et on vaja ka mõjuvat motiivi, tahtlust ning intensiivsust rikkumisel. RL 3-1-1-15-17 puhul jäid Lea Kivi ja Peeter Roosma

⁷⁰ RKKKO 3-1-1-88-14, p 6.2.

⁷¹ RKKKO 3-1-1-93-14, p 13.

⁷² *Ibid.*

eriarvamustele, kas tegelikkuses on vaja kolmanda isiku olemasolu avaliku korra rikkumisel, mis annab alust arvata, et nii KarS kui ka KorS vajaksid ülevaatamist, et teha vastavad muudatused. Selliselt, et avaliku korra raske rikkumise puhul, kui tegemist on võõra inimesega, kellele kallale minnakse, oleks see isik see, kelle rahu rikuti, mitte asjaosaline. Valimis olevate lahendite puhul võib järeldada, et kohtupraktika on olnud järjepidev kolmanda isiku osas, küll aga on puudu lahendeid, mis kajastaksid kolmanda isiku puudumist, kui süütegu on kvalifitseeritud avaliku korra raske rikkumisena KarS § 263 järgi.

2.4. Seaduste täienduse vajalikkus korrakaitseaduses ja karistusseaduses

Avaliku korra rikkumise kvalifitseerimine on täna üks problemaatiline koht õigusmõistmises, kuna seaduses ei ole konkreetselt väljatoodud, mille alusel saab isikut vastutusele võtta avaliku korra rikkumisel, kui puudub keegi kolmas isik, keda häirib kõrvaliste isikute tegevus. Kolmas isik, "kelle rahu on rikutud, eeldab personifitseeritud füüsilise isiku olemasolu, mistõttu selle all tuleb eelkõige mõista teiste isikute turvalisust, elu ja tervist ning rahu häirivat tegevust, samuti lugupidamatuse väljendamist kolmandate isikute suhtes, kui need teod ei moodusta eraldi süüteo koosseisu."⁷³ RL-dest tulenevalt on kolmanda isiku ehk asjasse mittepuutuva isiku olemasolu avaliku korra rikkumise kvalifitseerumise eelduseks.

Asjasse mittepuutuva isiku osas on "nõue, mille kohaselt tuleb KarS § 263 järgi kvalifitseeritud süüdistuses nimetada see juhuslik või asjasse mittepuutuv personifitseeritud füüsiline isik, keda teoga häiriti või ohustati, mis ei tähenda, et kõnealune isik peaks olema süüdistuse põhjal iga kord nimeliselt tuvastatav. RK praktikas võib ette tulla olukordi, et kogutud tõendite kohaselt on selle isiku häirimine või ohustamine objektiivselt ilmne, kuid teda ei saa või ka pole põhjust nimeliselt tuvastada."⁷⁴ Lisaks tuleb tuvastada, et peale vägivalla kasutamist häiriti sellega ka juhuslike asjasse mittepuutuvate isikute rahu. Seega peaks piltlikult olema tunnistaja, kes näeb pealt avaliku korra rasket rikkumist, kuid tegelikkuses pole vaja tema olemasolu (nimeliselt) tõestada.

"Isikud peavad vähemalt kaudse tahtluse tasemel pidama võimalikuks, et nende käitumine võib olulisel määral rikkuda teiste inimeste õigusrahu KarS-i 16. peatüki tähenduses ning sellisest teadmisesest lähtudes valitakse isikliku konflikti lahendamiseks koht ja viis, mis võib kaasata ja

⁷³ RKKKO 3-1-1-102-03, p 9.

⁷⁴ RKKKO 3-1-1-15-17, p 26.

kaasabki tahtevastaselt konflikti rohkem või vähem määratletud kõrvaliste isikute ringi.⁷⁵ Mis ei tähenda seda, et rikkujal on plaanis rikkuda avalikku korda vaid ta peaks pidama seda võimalikuks, kui läheduses on asjasse mittepuutuvaid isikuid.

KarS-i §-de 121 ja 263 p 1 sätteude eristamine on suhteliselt keeruline. Näiteks võib kehalise väärkohtlemise järgi kvalifitseeritav tegu kasvada üle avaliku korra raskeks rikkumiseks vägivallaga, kui sellega rikutakse asjasse mittepuutuva isiku rahu, mida tunnistab keegi kolmas isik. Avalikus kohas toime pandud tegu ei pruugi kvalifitseerida § 263 p 1 järgi, kui see on jätnud puutumata kõrvaliste isikute rahu.⁷⁶ RL-des nähtub, et on olnud selliseid lahendeid, kus kohtunik on jäänud eriarvamusele süüteo koosseisu tuvastamisel, kui tegemist on olnud avaliku korra rikkumise ja vägivallaaktiga kõrvalise isiku vastu (nt, RL 3-1-1-15-17). KarS § 121 järgi on õigushüveks küll inimese tervis, kuid ka avaliku korra rikkumine vägivallaga kahjustab inimese tervist.

Ainuke erinevus, mille järgi kohtuotsustes olevast kirjeldusest vahet teha, on see, et § 263 p 1 puhul on toodud välja vaid KarS-is olev süüteokirjeldus – rahu ja avaliku korra rikkumine, mille käigus tarvitati vägivalda. Kuigi avaliku korra rikkumine ei pea aga ilmingimata ise avalik olema ehk õigusrikkumise juures ei pruugi viibida kolmandad isikud. Kahe kvalifikatsiooni erinevuseks on see, et maksimaalne vangistuse määr on kehalise väärkohtlemisel kolm aastat, kuid avaliku korra raskel rikkumisel viis aastat.⁷⁷ RK on olnud seisukohal, et avaliku korra rikkumiseks peetakse juhtumit, mis juhtus kellegi kolmanda isiku läheduses viibimisel. Autor on seisukohal, et õiguselguse suurendamise vajadus kehalise väärkohtlemise ja avaliku korra rikkumisel on ka selleks, et mõista isiku poolt toimepandud teole ka vastav karistus.

Vägivallategudega võidakse kahjustada lisaks individuaalhüvele ka kollektiivset õigushüve. Näiteks on KarS § 263 lg 1 punktis 1 sätestatud kuriteokoosseisuga kaitstavaks õigushüveks nii avalik kord kui ka inimese tervis. Varasemalt leiti, et kollektiivhüve kahjustamiseks ei saa nõusolekut anda, tuleks A. Nisu hinnangul avalikus kohas individuaalse õigushüve kahjustamiseks antud nõusoleku alusel toimunud vägivallategu muude kehtivuseelduste täidetuse korral kvalifitseerida KarS § 262 järgi. Sellisel juhul välistab kannatanu nõusolek teo õigusvastasuse osas, mis puudutab individuaalset õigushüve. Kollektiivhüve kahjustamine ehk avaliku korra

⁷⁵ RKKKO 3-1-1-15-07, p 14.

⁷⁶ Klopets, U., Reinthal, T. (2009). Kohtupraktika analüüs, Justiitsministeerium. Lk 23.

⁷⁷ *Ibid.*

rikkumine vägivallateoga jääb aga õigusvastaseks.⁷⁸ Autor leiab, et A.Nisu poolt väljatoodud hinnang annab seadusandjale võimaluse täiendada ja parandada KarS-i nii, et §121 sätestatu oleks ainult siseruumides teostatav süütegu ning kõik, mis on avalikus kohas k.a. § 121, kvalifitseeritaks § 263 järgi.

Avaliku korra rikkumise ja kehalise väärkohtlemise eristamise osas jäävad eriarvamustele ka advokaadid, kes peavad oma kliente aitama. KarS-i §-de 262 ja 263 tõlgendamisel saab esindaja ainult eeldada, mis võib-olla menetletava asja tulemuseks, kui ka RK kohtunikud jäävad eriarvamustele. "Kohtunikul, kes asub arutama kohtuasja, võiks ideaalis olla ettekujutus sellest, milline on ühe või teise valdkonna kohtupraktika. Mitte selleks, et olla otsuse tegemisel kuidagi kallutatud, on kohustus olla õigusemõistmisel sõltumatu, mis jääb kohtunikule nagunii vaid selleks, et saada menetluslikku tuge oma kolleegide praktikast".⁷⁹ Kuivõrd kohtud on sõltumatud ja kohtuotsused valmivad läbi kaalutluste ja tõlgendamise, siis õigusselguse saamiseks tuleks ka KarS-i § 121 ja § 263 täiendada.

"Juhul, kui seadusandja ei avaks eraõiguse normide ning isiku subjektiivsete õiguste ja õigushüvede avaliku korra osana kaitsmise võimalust, üldise avaliku huvi mõiste kaudu, tuleks seadusandjal edaspidi ühiskondlike probleemide lahendamisel, selle asemel minna uute süüteo koosseisude ning avalik õiguslike normide ja kohustuste kehtestamise teed, s.t suureneb vajadus positiivse õiguse järele. KorS-i eelnõu algteksti seletuskirja kohaselt polegi võimalik päris üheselt määratleda juhtumeid, mil isiku õiguse rikkumine ohustab ühtlasi ka avalikku huvi".⁸⁰ Sellest tulenevalt oleks vajalik täiendada nii KorS-i ja KarS-i, mille järgi saavad korrakaitsjad ka selgema volituse tegutsemiseks.

KarS-i ja KorS-i täiendamise ning muutmise vajalikkus on reaalne, sest menetletavate asjade efektiivsus sõltub ka sellest, kuidas kohtunik õigusemõistmisel seadust tõlgendab ja süüteo asjaolusid mõistab. "Erinevate tegude eest mõistetavad karistused ei tohiks olla ühesugused ning karistuse suurus olenevalt teo asjaoludest, peaks olema mingil määral ennustatav".⁸¹ See aitaks kaasa ka õige karistuse määramise vastavalt süüteo. "Kriminaalasja lahendamisel tuleb alati silmas pidada ka konkreetse juhtumi eripära ning mitte iga kolmas, vahetult konfliktiväline isik ei ole hinnatav asjasse mittepuutuva, kõrvalise isikuna, kelle õigusrahu rikutakse KarS § 263

⁷⁸ Nisu, A. (2015). Kannatanu nõusolek kui õigusvastasust välistav asjaolu vägivallategude kontekstis, *Juridica* VII/2015. Lk 456-463.

⁷⁹ Vutt, M. (2009), *supra nota* 60, lk 26.

⁸⁰ Pärnamägi, I. (2016), *supra nota* 15, lk 12.

⁸¹ Reinthal, T. (2009). Praktikast ilmnevaid probleeme karistuse mõistmisel, *Juridica* IX/2009. Lk 613.

mõttes”.⁸² Kolmandaks isikuks peetakse kedagi, keda rünnak või rikkumine otseselt ei puuduta vaid on isik, kes möödub rikkumisest või märkab seda eemalt (ehk siis tunnistaja).

KarS § 263 rakendamise puhul on kohtupraktikas osutunud määravaks see, kas rikkumist on pealtnäinud keegi kolmas isik. Juhul, kui puudus kolmas isik on lähtunud karistuse määramisel mõne teise seaduse rakendamist. Selline olukord välistab selge arusaama KarS §-de 262 ja 263 rakendamisest, sest vaid tõlgendamise teel tekib vajadus kolmanda isiku järgi. KarS-i §-de 262 ja 263 kaitstavaks õigushüveks on esmajärjekorras avalik kord.⁸³ Seega tavainimene võib-olla ei teagi, et avaliku korra rikkumiseks peab rikkumise juures olema veel vähemalt kaks inimest peale rikkujat. KarS-i ja KorS-i täiendamine muudaks avaliku korra rikkumist puudutavad õigusnormid selgemaks ning aitaks ka kohtunikel süüteoliiki kergemalt määrata.

Justiitsministeeriumi statistikast nähtub, et avaliku korra raskeid rikkumisi on üle saja, mida on küll teiste kuriteoliikidega võrreldes vähe. Registreeritud kuritegude statistika järgi on leitud, et KarS-i §-de 121 ja 263 puhul on olnud korduvaid muutusi juhtumite kvalifitseerimisel praktikas, olenevalt kuriteo toimepanemise asukohast. Seega liideti kokku nii kehalise väärkohtlemise kuriteod, kui ka avaliku korra rasked rikkumised (1300 rikkumist aastal 2018).⁸⁴ Kuivõrd avaliku korra rikkumine ja kehaline väärkohtlemine on kuriteoliigilt üsna sarnased ja tihti pannakse KarS § 121 toime avalikus kohas, millega kaasneb teiste isikute häirimine, siis õigusselguse mõttes võiks lisada KarS § 121 lg 2 juurde kvalifitseeriva tunnuse: “kui tegu on toimepandud avalikus kohas”. See aitaks omakorda suurendada õigusselgust.

Avaliku korra rikkumiseks on ka müra tekitamine, mis rikub inimese õigusrahu ja mille osas mõistetakse karistus KarS § 262 järgi. Samas ei pea olema läheduses kedagi kolmandat, vaid piisab puudutatud isiku antud seletustest. Samas, kui tegemist on sooviga rünnata teist isikut ja tekitada talle valu, siis sellise olukorra puhul on kohus jätkuvalt olnud seisukohal, et vajalik on ka kolmas asjasse mittepuutuva isiku olemasolu, kes näiteks tunneb end ka ohustatuna. Tuginedes RL 3-1-1-15-17 eriarvamustele, leiab autor, et on märgata uusi lähenemisi avaliku korra raske rikkumise osas.

⁸² RKKKO 3-1-1-15-07, p 14.

⁸³ RKKKO 3-1-1-15-17, p 23.

⁸⁴ Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika osakonna registreeritud kuriteod jaanuar-märts 2015-2018 statistika.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö eesmärgiks oli välja selgitada, kas ja millistel tingimustel on vajalik kolmanda isiku olemasolu, kelle õigusrahu on avaliku korra rikkumisega häiritud selliselt, et süüteo saaks kvalifitseerida avaliku korra rikkumisena KarS-i §-de 262 või 263 järgi. Avaliku korra rikkumise kvalifitseerimine on probleemikas, sest seaduses ei ole konkreetselt väljatoodud, mille alusel saab isikut vastutusele võtta, kui puudub keegi kolmas isik, keda häirib kõrvaliste isikute tegevus. Jõustunud KarS-i ja KorS-i tõlgendamise järgi vajab avaliku korra rikkumine kolmandat asjasse mittepuutuvat füüsilist isikut, et tegemist oleks avaliku korra rikkumisega. Ka RL analüüsisist saab järeldada, et kolmanda isiku olemasolu on avaliku korra rikkumise eelduseks.

KorS-is on kajastatud loetelu avalikus kohas käitumisnõuete osas, mida tuleb järgida, kuid KarS-iga on reguleeritud käitumisnormide rikkumiste eeldused. KorS-i § 54 lg 1 loetelus on mõned avaliku koha käitumisreeglid, mida saab kvalifitseerida avaliku korra rikkumisena ilma kolmanda isikuta, nt. avalikus kohas alasti viibimine või müra tekitamine. Nende näidete puhul on tegemist pigem väärtedega ning neid tegusid ei saa ühegi teise normiga tõlgendada, vaid ainult avaliku korra rikkumisega KarS § 262 mõistes. Lisaks pole vaja tuvastada ka kedagi kolmandat vaid piisab puudutatud isikust. Kuid valu tekitamisel KarS § 263 mõistes on leitud, et tuleb tuvastada ka asjasse mittepuutuv isik.

KorS ja KarS tekitavad paralleelselt pigem segadust süüteo kvalifikatseerimisega avaliku korra rikkumisel. Süüteoliigi määramisel peab olema seaduse tõlgendamine selge ja arusaadav ka kodanikele, kelle üle õigust mõistetakse. Üldnõude täitmata jätmine on rikkumine KorS-i mõistes ja löömine avalikus kohas peaks olema kvalifitseeritav KarS-i § 263, mitte § 121 järgi. Kuivõrd selgub, et üldnõuetes ega ka seaduses pole väljatoodud kolmanda isiku vajadust, siis saaks järeldada, et kannatanu on see, kelle rahu rikutakse, mitte keegi asjasse mittepuutuv isik.

Avalikus kohas on keelatud käituda teist isikut häirivalt ja tulenevalt KorS-i §-st 57 saab seda häirimise taset ka keskmise objektiivse vaatlaja järgi hinnata. Samas keskmisest nõrgema närviga isik ei saa anda objektiivset hinnangut, mistõttu muutub see säte ebakorrektses, kuna alati ei pruugi läheduses viibida keskmisest tugevama närviga isikut, kes saaks anda asjakohast hinnangut. Uurides kehtivaid seadusi ja kohtupraktikat on jõutud järeldusele, et isik peab vähemalt kaudse tahtlusega möönama, et ta rikub avalikku korda, kuigi tegu ise ei pea olema avalik. Täpsemalt tuleks täiendada seadust selliselt, et avaliku korra rikkumiseks piisaks sellest, kui tegu pandi toime

avalikus kohas ja ohustati kellegi elu või tervist. Sellisel juhul peaks piisama vaid kannatanust, et kvalifitseerida toimunut, kui KarS § 263.

RL-des on leitud, et KarS-i § 263 ja § 121 on üsna sarnased, kuna § 121 pannakse toime ka avalikus kohas ning kolmanda asjasse mittepuutuva isiku olemasoluta on süüteo liigiks § 121, mitte § 263. Juhul, kui tegu pannakse toime avalikus kohas, siis ka kehaline väärkohtlemine võib-olla avaliku korra raske rikkumine, kui seda näeb pealt keegi kolmas isik, kelle rahu häiritakse. Autor leiab, et § 121 puhul on õigushüveks inimese tervis aga ka avaliku korra rikkumine vägivallaga kahjustab inimese tervist. Lisaks on vaja tuvastada, millega objektiivselt avalikku korda rikuti ja on vaja täita ka täiendavad eeldused (intensiivsus, motiiv ja tahtlus). KarS-i §-de 263 ja 121 erinevuseks on ka nende süütegude eest mõistetav karistuse määr, mis omakorda tähendab seda, et õiguspõhjal on kohustus mõista vastavalt süüteo ja õiglase karistus.

1995. aastast alates on avaliku korra rikkumise kvalifitseerimisel olnud nõudeks asjasse mittepuutuva isiku vajadus, avaliku korra rikkumise tuvastamiseks. Peale KorS-i jõustumist muutus ka avaliku korra mõiste ja KarS-i §-de 262 ja 263 sõnastus ning avaliku korra rikkumiste kvalifitseerimine raskemaks. KarS-i §-de 262 ja 263 analüüsimisel selgub, et avaliku korra käitumisnormid peaksid olema selgemalt paika pandud ning piiritletud. Seaduse muudatuse läbi saaks mõista karistust avaliku korra rikkumisel ilma asjasse mittepuutuva isikuta ehk siis, see teine isik võiks olla peale seadusemuudatust hoopis kannatanu.

RKKK kohtunikud Lea Kivi ja Peeter Roosma on jõudnud järeldusele, et KorS ja KarS vajavad täiendamist, sest praeguste seaduste järgi on raske süüteo kvalifitseerimisel tõlgendada avaliku korra mõistet ning seda rakendada karistuse määramisel. Kohtunikud on keskendunud tõlgendamise küsimusele ning viidanud ka selle problemaatikale, et mõlemad seadused (KorS ja KarS) vajaksid häälestamist, et saavutada kooskõla avaliku korra rikkumise defineerimisel. Kuna KorS-i § 55 loetelus olevaid üldnõudeid ei saa rakendada paralleelselt KarS-iga. KorS-ist tulenevalt on keelatud kedagi lüüa aga RL tuleneb, et avalikku korda rikub ka see, kui lüüakse kedagi nii, et see häirib kedagi kolmandat. Mõlemad kohtunikud on seisukohal, et piisab kannatanust, et oleks tegemist KarS-i §-ga 263.

Rahvusvahelisel tasandil on avaliku korra mõiste avatud sarnaselt ka Eestile, kuid teistes riikides on erinev arusaam tava kui ka moraalnormidest, mis on mõjutatud kultuurilistest erinevustest ning rahvaarvust. See toob kaasa ka teistsugused ühiskonna probleemid (rahvarahutused, mässud või terroriaktid), mida meil pole väikese rahvaarvu tõttu. Saksamaa ja Šveitsi praktika analüüsist on

võimalik järeldada, et avaliku korra rikkumiste osas on sarnasusi Eestile üsna palju, kuid on ka erinevusi. Rahvusvahelises mõttes on vaja avaliku korra mõistest tulenevalt hinnata ka julgeolekut ning sisserände lubatavust.

Seadusandja mõte KorS-i ja KarS-i rakendamisel on olnud see, et avalik kord oleks selgelt piiritletud ja käitumisnõuetega reguleeritud. Kuigi asjasse mittepuutuva isiku vajadus on jäänud ebaselgeks, kui tegemist on vägivallaga teise isiku vastu avalikus kohas. Autor leiab, et avaliku korra rikkumise kvalifitseerimiseks on vaja algetada eelnõu, et täiendada või muuta jõustunud KorS-i ja KarS-i selliselt, et avaliku korra rikkumise ning avaliku korra raske rikkumise kooskõla saaks saavutatud. See muudaks paljuskki seadusandja tööd ja aitaks parandada lahendite koostamise efektiivsust ning looks uusi pretsedente KarS-i § 263 kohaldamisel.

Üheks võimalikuks soovitusena on muuta KarS-i § 121 nii, et lisada juurde lg 2, kui tegu on toimepandud siseruumis ja kõik muu, mis hõlmab kehalist väärkohtlemist on avalikus kohas toimepandud, oleks kvalifitseeritav § 263 järgi. Seega KarS-i ja KorS-i täiendamine aitaks muuta õigusnormid selgemaks ja kohtunikel süüteoliike kergemalt määratleda. Kuivõrd kohtupraktika on olnud üksluine ning jätkuvalt on leitud, et kvalifikatsiooni täitmiseks on vaja kolmandat asjasse mittepuutuvat isikut ning ilma seadusemuudatuseta seda koosseisu muuta ei saa.

SUMMARY

VIOLATION OF PUBLIC ORDER REGARDING TO THIRD PARTIES BY ESTONIAN PENAL CODE PARAGRAPH 262 AND 263

Lisett Reimann-Erik

The aim of this thesis was to find out if, and under what conditions a third parties are necessary and whose law regime has been disturbed by violations of public order in order to qualify the offense as a violation of public order in according with § 262 and § 263 of the Penal Code. The procedure of classification of the public order violation is complicated, because the law does not specifically outline, under which a person can be prosecuted, if there is no third person present who is disturbed by other persons activities. According to the final interpretation of the Penal Code and Law Enforcement Act, the violation of public order requires a third non-relevant natural person in order to constitute a breach of public order. Also can be conclude from the analysis of national Court rulings that the existence of a third person is prerequisite for the public order violation.

In Law Enforcement Act is recognized the list of the public order behavioural requirements, what everyone need to follow and the breach of requiremenets are recognized in the Penal Code. Law Enforcement Act § 54 (1) recognized list has some public order behavioural requirements, what can be classified as a breach of public order, without a third person, such as being naked in public place or making a noise. Theses examples are rather misdemeanors and cannot be interpreted by any other regulation, than a violation of public order by the Penal Code § 262. In addition, there is no need to identify the third person, the person who is concerned is sufficient. But causing pain, in the meaning of Penal Code § 263, has been found that it is necessary to identify also the third person.

Law Enforcement Act and the Penal Code in parallel rather cause confusion in classification of the offence of violation of public order. Classification of the offence in interpretation of the law needs to be clear and understandable for the citizens over whom the court is judged. Failure to comply with the general requirements is an infringement by the Law Enforcement Act and punching in a public place should be classified as the Penal Code § 263, not as § 121. As it reveals

in the general requirements nor in the law, there is no need for the third party, then we can conclude, that the victim is the one whose peace is violated, not the third person.

In a public place is forbidden to behave in a disruptive way to another person and with the Law Enforcement Act § 57, can measure the level of disturbance by the medium objective observer. While weaker than average nerve person is not able to provide objective assessment, therefore this setting becomes incorrect, because not always there can not be a higher than average objective observer near by, who could give an appropriate assessment. Researching the existing laws and case law, has led to the conclusion that a person must be at least an indirect intent concish, that he is violating the public order, even though the act itself does not need to be public. The law should be supplemented in such way that the breach of public order would be sufficient, if the act was committed in the public place and someone's life or health was compromised. In this case, it should be sufficient only the victim, that what had happened qualify as a violation of the Penal Code § 263.

It has found in the national Court rulings, that the Penal Code § 263 and § 121 are quite similar, because § 121 is also committed in the public place and if the existence of the third person involved is missing then the type of offence is § 121 not § 263. Also if the act is committed in a public place, then the physical abuse may be the public violation, if has been seen by some third person whose peace is violated. The author finds that in the case of § 121, the legal rights are human health but also the violation of the public order with violence affects human health. In addition need to establish what objectively violated the public order and need to fill addition assumptions (intensity, the motive and intent). Difference between the Penal Code § 263 and § 121 is their offences penalty rate, which means that the legal authority has the obligation to impose a fair penalty for committed violation.

Since 1995. the requirement for qualification of public order violation was the need for a third person, who to identify the violation of public order. After the entry into force of the Law Enforcement Act, changed the meaning of public order and the Penal Code § 262 and § 263 wording, also qualification of the public order violation got more difficult. Analysing the Penal Code § 262 and § 263 appears that public order behavioural requirements should be more clearly defined and specified. Through the amendment of the law, could punish for the violation of public order without a relevant person, so then, that other person would be the victim after the legislative amendment.

Supreme Court Criminal chamber judges Lea Kivi and Peeter Roosma have come to the conclusion that Law Enforcement Act and the Penal Code need an adjustment, because by the current laws, it is difficult in qualification of the offence to interpret to the public order violation and to implement the punishment. The judges are focused on the question of the interpretation and also pointed out problematic side, that both laws (Law Enforcement Act and the Penal Code) need to set up, in order to achieve consistency in defining the violation of public order. Because in the Law Enforcement Act § 55 listed behavioural requirements cannot be applied in parallel with the Penal Code. By Law Enforcement Act, it is forbidden to hit anybody but by Supreme Court Solution a public order violation is also, if anybody was hit in a way that it disturbed a third party. Both judges consider that the victim is sufficient to define the act by the Penal Code § 263.

At the international level, the concept of public order opened similarly to Estonia, but other countries have different understanding from the standard and moral norms, what have affected by cultural differences and the population. It brings along other problems in society (civil strife, riots or acts of terrorism), what we don't have because of the small population. Can conclude by the practice analysis of Germany and Switzerland, as regards the violation of public order that, there are many similarities to Estonia, but also there are differences too. In the international sense of the concept of the public order, it is necessary to assess the security and the admissibility of immigration.

The idea of the legislature in the implementation of Law Enforcement Act and the Penal Code probably were that public order would be clearly specified and regulated with behavioural requirements. Although the need for a non-relevant person remains unclear, when it comes to violence against another person in a public place. The author finds, that the qualification of public order violation is needed to initiate a draft to adjust or amend entered into force Law Enforcement Act and the Penal Code, in such way that the violation of public order and public order serious infringement consistency could be achieved. This would change the work of the legislator in many ways and could help improve the compilation of courts solutions efficiency and could create new precedents for purposes of the Penal Code § 263.

One possible recommendation is, to change the Penal Code § 121, such as to add the subsection 2, if the act was committed indoors, and the rest of acts what involves physical abuse and are committed in a public place, would be classified by the § 263. Therefore the adjustment of the

Penal Code and Law Enforcement Act would help to change the provisions clearer and for the judges to define types of offences easier. Although the case-law has been drab, and still has found that, for the relevant qualifications still need a third non relevant person and without amendment of the law it cannot be changed.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

Teadusraamatud

1. Breggs, J., Thomas, G., Rickard, S. (2012). *Public Order: Law and Practice*, Oxford University Press.
2. Cherif Bassiouni, M. (2011). *Crimes Against Humanity: Historical Evolution and Contemporary Application*, DePaul University, Cambridge University Press.
3. McCrea, R. (2011). *Religion and the Public Order of the European Union*, Oxford Press.
4. Sootak, J., Pikamäe, P. (2009). *Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne*, 3 trükk, Juura.

Teadusartiklid

5. Aedmaa, A. (2004). Avaliku korra kaitse Eesti õigusruumis, *Juridica* VII/2004, 499-500.
6. Eller, K. (2007). Korrakaitse üldvolutuse koosseis Saksa õiguses ja Eesti korrakaitseaduse eelnõus, *Juridica* I/2007, 41-53.
7. Höfer, S. (2005). Crime and Justice in Germany: An analysis of recent trends and research, *European Journal of Criminology*, 4.
8. Jaanimägi, K. (2004). Politsei sisemise rahu tagajana, *Juridica* VII/2004, 452-460.
9. Jackson, J. (2009). Crime, policing and social order: on the expressive nature of public confidence in policing, *BJS-The British Journal of Sociology*, 493-521.
10. Jankelevitš, R. (2002). Avalik kord ja imperatiivsed sätted rahvusvahelises eraõiguses, *Juridica* VII/2002, 479-486.
11. Laaring, M. (2012). Avaliku korra mõiste põhiseaduses, *Juridica* IV/2012, 253.
12. Mikiver, M., Roosve, T. (2004). Politsei tegevus isikute põhiõiguste riives politseitundengite pilgu läbi, *Juridica* VII/2004, 480-486.
13. Nisu, A. (2015). Kannatanu nõusolek kui õigusvastasust välistav asjaolu vägivaldtegevuste kontekstis, *Juridica* VII/2015, 456-463.
14. Olesk, M. (2009). Riigi õigus välismaalastest kurjategija välja saata Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika, *Juridica* IX/2009, 597.
15. Pärnamägi, I. (2016). Avaliku korra mõiste Eesti ohutõrjeõiguses, *Juridica* IV/2016, 241-251.
16. Pärnamägi, I. (2016). Eraõiguse normid avaliku korra osana, *Juridica* VI/2016, 388-400.

17. Pärnamägi, I. (2016). Kas ühiskondliku heaolu eest hoolitsemine on tegelikult politsei ülesanne?, Sekkuva halduse õiguslikud alused, Juridica X/2016, 688.
18. Randma, P. (2015). Kehaline väärkohtlemine karistusseadustiku uues redaktsioonis, Juridica III/2015, 210.
19. Reinthal, T. (2009). Praktikas ilmnevaid probleeme karistuse mõistmisel, Juridica IX/2009, 613.
20. Saar, J. (2011). Sotsiaalse kontrolli neljas periood, Juridica IX/2011, 1.
21. Schoch, F. (2010). Üldklausli vältimatus nüüdisaegses ohutõrjeõiguses, Juridica VIII/2010, 539-548.
22. Vutt, M. (2009). Kohtupraktika analüüs Riigikohtus. Kas luuakse teadust, uusi õiguse allikaid või ...?, Juridica VIII/2009, 527-535.

Eesti õigusaktid

23. Eesti Vabariigi Põhiseadus, RT I 2007, 43, 311.
24. Korrakaitse seadus, RT I, 02.12.2016, 6.
25. Kriminaalkodeks, RT 1992, 20, 288.
26. Politsei ja piirivalve seadus, RT I, 06.07.2017, 6.

Euroopa Liidu ja rahvusvahelised õigusaktid

27. H. Scholler/B. Schloer, Grundzüge des Polizei- und Ordnungsrechts in der Bundesrepublik Deutschland.
28. Des Strafgesetzbuch. Kättesaadav: <http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/> (21.04.2018).
29. Schweizerisches Strafgesetzbuch. Title twelve: Felonies and Misdemeanours against public order. Kättesaadav: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/201803010000/311.0.pdf> (23.04.2018).

Eesti kohtulahendid

30. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus (RKKKO) III-1/1-42/95, 13.06.1995.
31. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus (RKKKO) 3-1-1-102-03, 26.08.2003.
32. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus (RKKKO) 3-1-1-15-07, 17.05.2007.
33. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus (RKKKO) 3-1-1-7-07, 21.05.2007.

34. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus (RKKKO) 3-1-1-29-10, 30.04.2010.
35. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus (RKKKO) 3-1-1-60-10, 22.09.2010.
36. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus (RKKKO) 3-1-1-88-14, 16.12.2014.
37. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus (RKKKO) 3-1-1-93-14, 04.02.2015.
38. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus (RKKKO) 3-1-1-15-17, 02.06.2017.
39. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi eriarvamus otsusele 3-1-1-15-17, Lea Kivi, 02.06.2017.
40. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi eriarvamus otsusele 3-1-1-15-17, Peeter Roosma, 02.06.2017.
41. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus (RKKKO) 1-16-10326, 23.10.2017.
42. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus (RKKKO) 1-16-5540, 13.10.2017.

Muud allikad

43. Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika osakonna statistika andmebaasi registreeritud kuriteod (jaanuar-märts 2015-2018), <http://www.kriminaalpoliitika.ee/et/statistika-ja-uuringud/statistika-andmebaas> (15.11.2018).
44. Jäätma, J. (2011). Ohu mõistest Eesti kehtivas õigusdogmaatikas, Õiguskeel.
45. Jäätma, J. (2015). Ohutõrjeõigus politsei- ja korraldusõiguses: kooskõla põhiseadusega. (Magistritöö). Tartu Ülikooli Kirjastus.
46. Klopets, U., Reinthal, T. (2009). Kohtupraktika analüüs, Justiitsministeerium, <https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/elfinder/analyysid/2009/kohtupraktikaanals2009.pdf> (25.04.2018).
47. Korralduseseaduse eelnõu seletuskiri, 24.03.2006.
48. Laaring, M. (2015). Eesti korraldusõigus ohuennetusõigusena. (Doktoritöö). Tartu Ülikooli Kirjastus.
49. Tšitškan, A., Sikka, K. (2017). Riigikohtu praktika kriminaal- ja väärteoasjades mai-august 2017, Riigikohus, https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/elfinder/ylevaated/2017/Riigikohtu_praktika_ylevaade_kriminaal-%20ja%20v%C3%A4rteoasjad_2017_2.pdf (21.04.2018).